

RUIMTE VOOR WAARDEVOL GROEN

HUDIGE PRAKTIJK EN KANSSEN VOOR DE TOEKOMST

Gemeente *Ameland*

RUIMTE VOOR WAARDEVOL GROEN

HUIDIGE PRAKTIJK EN KANSSEN VOOR DE TOEKOMST

Colofon:

Samenstelling: Niek Heijnen en Jessica van der Pol

Tekenwerk: Witteveen Groenprojecten en Advies en gemeente Ameland, tenzij anders vermeld

Foto's: Witteveen Groenprojecten en Advies en gemeente Ameland, tenzij anders vermeld

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van de samenstellers en in overleg met de opdrachtgever. Deze uitgave is met grote zorgvuldigheid samengesteld. De samenstellers en de opdrachtgever zijn niet aansprakelijk voor eventuele schade als gevolg van onjuistheden en/of onvolkomenheden ten gevolge van het gebruik van deze uitgave.

Auteurs	Datum	Versie	Documentnummer
N. Heijnen J. van der Pol	Februari 2021	Definitief	20201112.GB.D

Adres	Email	Telefoon	Website
Skilpaed 42 9035 AN Dronrijp	Info@witteveenadvies.nl	0517-842038	www.witteveenadvies.nl

INHOUD

1. Inleiding	6
1.1. Afbakening	6
1.2. Status.....	6
1.3. Leeswijzer	6
2. Waarde van groen	7
2.1. Leefbaarheid	7
2.2. Identiteit	7
2.3. Natuur.....	7
2.4. Klimaat	8
2.5. Gezondheid.....	8
3. VISIE.....	9
3.1. Ruimtelijke kwaliteit	10
3.2. Verschillende groenelementen.....	13
3.3. Kansen en knelpunten	15
4. BELEID	16
4.1. Kader	16
4.2. Uitgangspunten	17
Algemeen	17
Aanzicht	17
Dorpsgezicht	17
Bomen.....	18
Bermen.....	20
Klimaatadaptatie.....	20
Onkruidbestrijding.....	21
Exoten	21
5. BEHEER	22
5.1. Beheer op beeldkwaliteitsniveau	22
5.2. Maatregelen per groenelement.....	23
5.2.1. Cultuurbeplanting.....	23
5.2.2. Bermen.....	25
5.2.3. Grasvelden	30
5.2.4. Singelbomen en solitaire bomen	31
5.2.5. Boomsingels en bosplantsoen	36
5.3. Ecologisch maaibeheer	37
Maaimoment- en frequentie	37
Soorten maaimethoden en machinekeuze:.....	39
5.4. Exotenbestrijding	42
6. Aanbevelingen	44

Bijlagen	47
Bijlage 1 Stroomschema Kappen en overlast	48
Bijlage 2 Bestrijding Japanse Duizendknoop	50
Bijlage 3 Schaalbalken CROW (2018)	53
Cultuurbeplanting	53
Gras	57
Bomen (solitaire bomen, singelbomen, struweel en bos)	61

1. INLEIDING

Het Groenbeleidsplan is bedoeld als overkoepelend beleidsdocument waarin alle belangrijke groene beleidsthema's zijn vastgelegd. Hierbij gaat het om de functionele, visueel-ruimtelijke en maatschappelijke aspecten van het groen. De nota vormt dé kapstok waaraan andere groene plannen en projecten worden opgehangen. Daarnaast kunnen plannen en projecten van andere vakdisciplines hieraan worden getoetst. Zo levert het input voor bescherming, inpassing en aanleg van nieuw openbaar groen in ruimtelijke (her)-ontwikkelingsprojecten. Verder formuleert het Groenbeleidsplan richtlijnen en ambities, en doet het handreikingen voor het beheer en onderhoud ter ondersteuning van de dagelijkse uitvoering. De in het beleid vastgestelde ambities staan in de context van de beschikbare middelen (tijd, geld, capaciteit). Ook komt het Groenbeleidsplan tegemoet aan nieuwe ontwikkelingen in het beheer en onderhoud zoals burgerparticipatie en het (toekomstige) totaal verbod op het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen.

1.1. AFBAKENING

Het Groenbeleidsplan heeft betrekking op het totale areaal openbaar groen in eigendom van de gemeente, dit betreft het groen binnen en buiten de bebouwde kom, de boomsingels, bermen en de gemeentelijke begraafplaatsen. Het gaat om de dorpen Hollum, Ballum, Nes en Buren, waarbij het buitengebied dus ook deel uitmaakt van het Groenbeleidsplan (De Vleijen, De Aanleg, boomsingels). Groenobjecten in particulier eigendom vallen buiten de onderhoudswerkzaamheden van het plan.

1.2. STATUS

Het Groenbeleidsplan is een planvorm met een sturend en richtinggevend karakter. Met het vaststellen van de inhoud van het plan legt de gemeente haar beleid met betrekking tot het openbaar groen vast. Dit betekent niet dat nu op alle punten keuzes worden gemaakt maar dat het verdere ontwikkeling en optimalisering ondersteunt. Hiermee wordt het Groenbeleidsplan het uitgangspunt in toekomstige discussies over het groen en de basis voor het groen in nieuwe plannen. Als het gaat om belangenafweging helpt dit beleidsplan om het groen het juiste 'gewicht' toe te kennen, en zodoende het groen te waarborgen.

1.3. LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 wordt de waarde en functie van groen besproken. Hoofdstuk 3 beschrijft de visie voor het groen in de gemeente Ameland, dit wordt in hoofdstuk 4 vertaald naar concrete beleidspunten. Als verlengde van het beleid wordt in hoofdstuk 5 het beheer besproken. Het rapport wordt afgesloten met aanbevelingen in hoofdstuk 6.

Hiermee betreft het een kort en bondig rapport waarin handvaten worden gegeven voor beleid- en beheervraagstukken. Dit maakt het makkelijk beleid en beheer te communiceren naar de bewoners.

2. WAARDE VAN GROEN

2.1. LEEFBAARHEID

De aanwezigheid van groen in de woon- en werkomgeving bevordert de leefbaarheid van deze gebieden. Onderwerpen als *veiligheid, gezondheid, voorzieningen* en *sociale activiteiten* zijn belangrijke thema's waar een groene inrichting een bijdrage aan kan leveren. Groen biedt ruimte voor ontmoeten, recreëren en sporten, maar ook voor rust en ontspanning, een wandeling en een veilige omgeving voor kinderen om te kunnen spelen en ontdekken. Bewoners voelen zich veiliger, de sociale cohesie is groter en er is meer burgerparticipatie in groene woonwijken.

Hiernaast zorgt een groene inrichting voor een gezonde omgeving; het is niet alleen stressreducerend, de luchtkwaliteit is beter, bewoners komen meer buiten en er wordt meer bewogen.

2.2. IDENTITEIT

Ameland is een groen eiland met een natuurlijk en open karakter, met ruimte voor rust en recreatie. De natuur krijgt de ruimte zich te ontwikkelen. Recreatie speelt een belangrijke rol voor het eiland, deze recreatie wordt mede gevoed door de aanwezige natuurwaarde.

In dit uitgestrekte, natuurlijke landschap liggen de dorpen Hollum, Ballum, Nes en Buren (van west naar oost), die zich als bewoonde eilandjes optrekken uit het groene duinlandschap. De dorpen zijn verbonden door autowegen en fietspaden en omringd door weilanden met grazend vee.

De dorpen zelf hebben ook een groen karakter. In de dorpsstraten van Nes staan mobiele plantenbakken. Er wordt veel gebruik gemaakt van heggen en bomen als geleidende en sturende elementen voor verkeer. De kavels in de kernen zijn compact, waarbij de erfgronden vaak doorlopen tot aan de straat. Dit geeft de dorpen een knus en persoonlijk aanzien. Kenmerkende stroken met oude (laan)bomen, voornamelijk iepen, lopen door tot diep in de dorpskernen. Deze bomen zorgen voor een gevoelsmatige overgang van het buitengebied naar de dorpen. Tijdens een zware storm in 2013 is een aanzienlijk deel van deze bomen omgewaaid, hiermee is een deel van de identiteit van de dorpen verloren gegaan.

Beleids- en beheersmaatregelen moeten zorgen voor een passende inrichting van het groen, die de identiteit van de gemeente accentueren en aanvullen.

2.3. NATUUR

De identiteit van Ameland is onlosmakelijk verbonden met de natuur op het eiland. (Hoge) duinen, witte zandstranden, bossen, valleien en kwelders, met hierin een absolute hoofdrol voor de natuurgebieden *Oerd* en *Hôn* (beiden niet in beheer van de gemeente). Het Oerd is een oud begroeid duingebied met enkele hoge duinen en vochtige duinvalleien met kwelders. Dit is bij hoogwater een rustgebied voor duizenden vogels. De Hôn is voortdurend in ontwikkeling en aan verandering onderhevig. Nieuwe duinen worden gevormd en de kwelder breidt zich langzaam uit. De stranden, kwelders en duinen van Ameland vormen een rustoord voor veel stand- en trekvogels.

2.4. KLIMAAT

Groen is onmisbaar bij het inspelen op de negatieve effecten van een veranderend klimaat. Dit kan door verharding zoveel mogelijk te vervangen voor groenelementen. Groen zorgt ervoor dat water in de bodem kan infiltreren. Hiernaast kan dit water vastgehouden worden in vijvers of op grasvelden om het te kunnen gebruiken tijdens hete zomers. Tijdens deze hete zomers zorgt het groen voor verkoeling door schaduw en verdamping.

Door klimaatadaptieve maatregelen toe te passen wordt het groen ingericht voor toekomstige problemen, zowel natuurlijk als economisch. Een slimme toepassing van openbaar groen gaat hitte of waterstress tegen, en kan hiernaast nog meerdere functies hebben. Door hier bij projecten en werkzaamheden voortdurend rekening mee te houden zorgen we dat onze gemeente is voorbereid op de effecten van klimaatverandering.

Figuur 1: Multifunctioneel ruimtegebruik; een wadi als speelelement

2.5. GEZONDHEID

Groen in de bebouwde omgeving vergroot de gezondheid van haar inwoners. Mensen ervaren minder stress en zijn gelukkiger in een groene omgeving. Ook zijn er onderzoeken die concluderen dat het ziekteherstel sneller gaat in de aanwezigheid van groen. Mensen worden uitgedaagd om te bewegen en te sporten.

Kwantitatief kent Ameland voldoende groen, concreet voor gezondheid (tevens ook voor de andere onderwerpen) zal er gekeken moeten worden naar een mogelijke kwaliteitsimpuls hiervan.

Figuur 2: Vergroten van bewustwording door aanleggen van een kruidentuin of pluktuin, zo'n tuin is hiernaast ook erg waardevol voor vlinders en bijen

3. VISIE

De visie leunt op een drietal kernwaarden; de instandhouding van het bestaande groen, het geven van functie aan groen en het behouden of vergroten van haar kwaliteit.

Dit betekent dat het bestaande groen wordt gehandhaafd. Ameland is een ontzettend groen eiland, hier mag de gemeente trots op zijn. Dit karakter moet worden behouden, en mag waar mogelijk benadrukt worden in de bebouwde omgeving.

Het openbaar groen wordt ingericht en beheerd aan de hand van functie, groen moet bruikbaar zijn. Door bepaalde functies toe te kennen aan groen wordt de waarde hiervan robuust gemaakt. Denk aan groen ten behoeve van natuurlijke ontwikkeling, biodiversiteit, sport- en recreatiemogelijkheden, mitigeren van warmte- en waterstress, educatie of ontmoeten. Om de volle potentie van de groeninrichtingen te benutten zal worden gestreefd naar multifunctionaliteit. In hoofdstuk 2 ('Waarde van groen') worden een aantal van deze functies uiteengezet.

De kwaliteit van het bestaande groen moet worden behouden en waar kan bevorderd. Hierbij is het streven om de kwaliteit en het beheer van het openbaar groen duurzamer, robuuster en slimmer in te richten waar mogelijk. Het groen zal verder klimaatbestendig worden gemaakt. Er wordt creatief omgegaan met de inrichting van de beplanting welke zorgt voor een jaarrond groene gemeente. De overgangen tussen bebouwd en landelijk gebied zullen worden verkleind en de verbinding tussen dorpen onderling wordt benadrukt.

3.1. RUIMTELIJKE KWALITEIT

Behoud, versterking en herstel van identiteitsbepalende waarden

Het groen van Ameland, zowel binnen, als buiten de bebouwde kom, moet representatief zijn voor de identiteit en cultuurhistorische waarde van het eiland. Kenmerken, inrichtingen en elementen van Ameland als Waddeneiland en haar natuur worden benadrukt.

Door middel van het benadrukken of terugbrengen van (vroegere) structuren, verbindingen en elementen kan de levendige geschiedenis van Ameland zichtbaar worden gemaakt. Het is belangrijk om te blijven investeren in onderhoud, beheer en herstel van de meest kenmerkende structuren, elementen en gebieden. Participatieprojecten met omwonenden of vrijwilligers met een specifieke vaardigheid (bijv. snoei-groep) kunnen bijdragen aan een bredere maatschappelijke betrokkenheid bij het groen en de sociale cohesie van een buurt, of straat. Hierbij kan kennisoverdracht een belangrijke rol spelen op gebied van biodiversiteit en behoud van inheemse en lokale flora en fauna, zowel in de openbare ruimte als op het eigen erf.

Het waarborgen van deze identiteitsbepalende waarde is mogelijk door deze beter te beschermen (planologisch of via de Erfgoedwet). Hiernaast worden richtlijnen voor het beheer en onderhoud in kaart gebracht.

- Het groen is representatief voor de identiteit en cultuurhistorische waarde van het eiland
- Investeren op korte en lange termijn in het onderhoud, beheer en herstel van de meest kenmerkende groeninrichtingen en -elementen
- Streven naar samenwerking tussen gemeente en burger
- Waarborgen van identiteitsbepalende waarden door deze vast te leggen in beleid

Versterken van de dorpsaangezichten:

De grote volwassen iepen groeien boven Nes uit als een 'groene paraplu'. Deze paraplu is helaas niet meer goed zichtbaar doordat een aanzienlijk deel van de bomen is omgewaaid tijdens zware stormen. De laatste jaren is er al flink teruggeplant. Om het groene karakter van het dorp te versterken zullen deze bomen de ruimte moeten krijgen volwassen te worden. Op locaties waar nog geen bomen zijn teruggeplant wordt gekeken naar de mogelijkheid tot aanplanten van nieuwe iepen.

De laanbomen in de dorpen mogen doorgetrokken worden tot voorbij de dorpsgrenzen. Op de overgang tussen het landelijk gebied en de grens van de laanbomen wordt struweel aangeplant. Dit geeft een natuurlijke overgang van het buitengebied naar het bebouwde gebied.

- (Waar mogelijk) herstellen van de 'groene paraplu' boven de dorpen
- Laanbomen mogen doorgetrokken worden tot voorbij de dorpsgrens

Figuur 3: Kenmerkend straatbeeld in Nes, met de kenmerkende boomvorm en begeleidend hagen

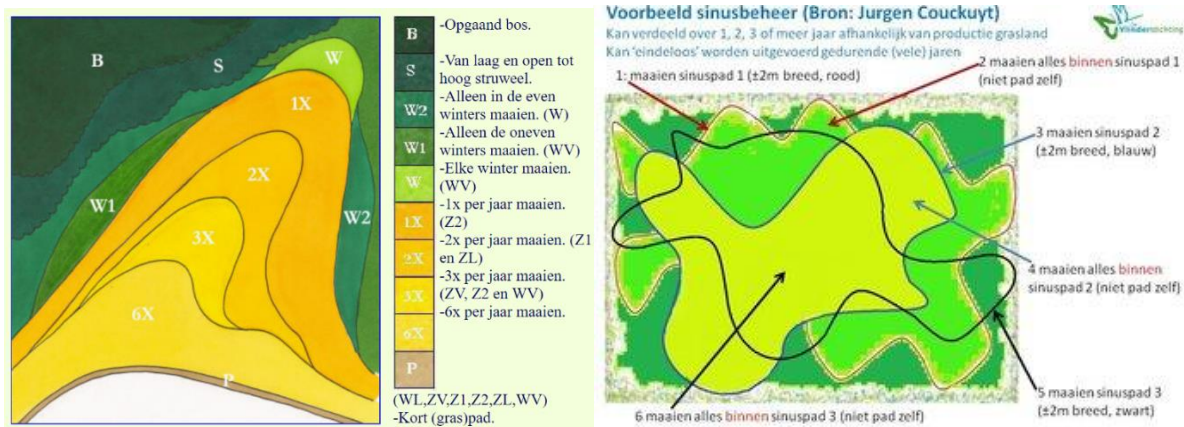

Duurzame ecologische ontwikkeling met natuurvriendelijk beheer

Het groenbeheer wordt natuurvriendelijk uitgevoerd, met oog voor de aanwezige en gewenste flora en fauna. Er kan gedacht worden aan zonaal-, periodiek- of sinusmaaien, maaien buiten broed- en bloeiseizoenen of het afvoeren van maaisel en het verschrallen van de grond. Sinusmaaien is een combinatie van zonaal en periodiek maaien, waarbij per maaibeurt een willekeurig deel van de inrichting gemaaid wordt. Hierdoor worden verschillende microklimaatjes gerealiseerd die ruimte bieden aan verschillende vlinders, bijen, insecten en kleine zoogdieren. Hiernaast ziet het geheel er natuurlijk uit, zonder dat het 'slordig' oogt.

Het vegetatiepakket zal zoveel mogelijk bestaan uit inheemse, gebiedseigen soorten. Per locatie zal er gekeken worden naar de mogelijkheden. Dit vraagt maatwerk, maar resulteert in een beter passende inrichting met een efficiënter beheer.

- Natuurvriendelijk beheer
- Inheemse en gebiedseigen vegetatie
- Beoordeling van mogelijkheden per locatie

Figuur 4: Schematische weergave van sinusmaaien, de maairoutes worden willekeurig gekozen

Figuur 5: Succesvol sinusbeheer

Monitoring ecologische kwaliteit

Om (een groei in) ecologische kwaliteit meetbaar te maken zal eerst de actuele kwaliteit van het groen in kaart worden gebracht. Hierbij wordt zowel beheer, als de aanwezige planten- en diersoorten meegenomen. Ecologische kwaliteit kan meetbaar worden gemaakt aan de hand van doelsoorten. Doelsoorten zijn dieren en planten met relatief hoge omgevingseisen. De aanwezigheid van deze soorten zeggen dus iets over de mate van succes van natuurlijke (her)inrichting. Natuurlijke ontwikkeling wordt zo door de aan- of afwezigheid van deze soorten robuust en meetbaar gemaakt. De monitoring van doelsoorten kan in samenwerking worden gedaan met partijen als het IVN, natuurmonumenten of studenten (zoals Hogeschool Van Hall Larenstein, Leeuwarden).

- In kaart brengen van de actuele kwaliteit van het groen
- Ecologische kwaliteit wordt robuust gemaakt door middel van doelsoorten
- Bij de monitoring samenwerken met groene organisaties, verenigingen en (hoge)scholen

Versterken gebruiksfunctie van recreatiegebieden

Voor gebruiksvriendelijke groeninrichtingen moeten we ook luisteren naar de wensen en behoefte van de bewoners en recreanten. Zo creëren we recreatiegebieden met een optimaal gebruik. Er kan gedacht worden aan verschillende gebruiksfuncties, zoals sport en spel, ontspanning, ontmoeten of beleven. Aan welke functies waarde wordt gehecht verschilt per gebied. Een goede inventarisatie moet zorgen voor de juiste inrichting op de juiste plek.

We streven altijd naar multifunctioneel ruimtegebruik. Hiernaast speelt bereikbaarheid een grote rol. Het streven hierbij is dat groen op loopafstand aanwezig is en groen met een specifieke gebruiksfunctie op fietsafstand. Voor Ameland is dit het geval.

- Luisteren naar de wensen en behoefte van bewoners en recreanten
- Een inventarisatie van het groen en haar functie vergemakkelijkt weloverwegen besluitvorming
- Streven naar multifunctionaliteit

3.2. VERSCHILLENDE GROENELEMENTEN

Bermen

Onder bermen verstaan we alle groenstroken langs doorgaande, openbare wegen. Een berm is onderdeel van de weg en is verkeer geleidend. De bodem van de berm biedt ruimte aan kabels en leidingen en kan dienst doen als waterkerende kade of water bufferende zone. Hiernaast is er in de berm ruimte voor wegmeubilair (zoals paaltjes en bebording) en dient de berm als uitwijkplaats of vluchtroute. Door al deze gebruiksvormen is het belangrijk dat de ruimte van de berm toegankelijk blijft.

Figuur 6: Bermen in bloei

Cultuurbeplanting

Cultuurbeplanting is vooral te vinden langs tuinen en in de groenvakken in de dorpen. Doordat onkruid meer opvalt en sneller opkomt in een kale bodem moet er vaker geschoffeld worden. Ook kan het zijn dat er water moet worden gegeven tijdens droge zomers. Cultuurbeplanting kost daarom vaak wat meer onderhoud. Een manier om de kosten en het onderhoud hiervoor te beperken is om te kiezen voor droogtebestendige, lokale flora, ook in de groenvakken in de dorpen. Hierdoor wordt ook gelijk een link gelegd naar de natuurlijke kwaliteit van het eiland en wordt deze kwaliteit doorgetrokken tot diep in de dorpskernen.

Figuur 7: Cultuurbeplanting in een woonwijk

Grasvelden

Wanneer groeninrichtingen los staan van openbare wegen spreken we van parken of grasvelden. Aangezien Ameland geen parken heeft spreken we hier alleen over grasvelden. Deze gebiedstypen bieden meer ruimte voor recreatie, sporten en ontspanning. Hiernaast bieden grasvelden genoeg ruimte voor natuurontwikkeling en biodiversiteit of maatregelen ten behoeve van het klimaat.

Singelbomen en solitaire bomen

Singelbomen worden toegepast in de berm, langs straten en wegen of als erfafscheiding. De bomen in de dorpskernen zijn vooral volwassen iepen. Helaas is een aanzienlijk deel omgewaaid tijdens de storm van 2013. Dit geeft gaten in het sfeervolle bladerdak boven de straten. Het streven is om op termijn zoveel mogelijk van deze bomen weer terug te planten. Dit is niet overal even makkelijk door de aanwezigheid van kabels en leidingen in de grond.

Singels en bosplantsoen

Het totaal van alle bomen in een singel of plantsoen. Het gaat hier niet om de individuele beplanting, maar de optelsom hiervan. De focus ligt hier op natuur, rust en ontspanning. Deze inrichtingen zien we ook vooral buiten de bebouwde kom, het beheer is daarom minder intensief. Recreatie is hier vooral in de vorm van wandelen, hardlopen, fietsen en paardrijden, waarbij niet afgeweken wordt van bestaande, aangewezen routes.

Figuur 8: Singelbomen, het geheel vormt de singel of bosplantsoen

Lokaal onderhoud

Onderhoud aan het groen wordt uitgevoerd door mensen woonachtig op het eiland. Deze mensen zijn bekend met het werkgebied, ze kennen de mensen en het karakter van de gemeente en kunnen deze kennis toepassen. Dit vergroot het werkplezier voor de werknemers en het ondersteunt lokale werkgelegenheid. Hiernaast wordt het onderhoud op maat uitgevoerd, deze werknemers weten immers wat er speelt in de gemeente.

Waarborgen veiligheid

De inrichting van de buitenruimte mag niet ten koste gaan van de veiligheid, of het gevoel van veiligheid. Dit houdt in dat verkeer en voetgangers goed zichtbaar moeten zijn, er ruimte is in de berm om te lopen of uit te wijken. Heggen en bosschages mogen alleen het zicht (deels) belemmeren als hier bewust de keuze voor is gemaakt, bijvoorbeeld voor een afdwingende functie voor verkeer. Het juist inzetten van groen dicht op de weg of op uitritten en kruispunten heeft een afremmende functie. Groen kan verder als verkeerselement ingezet worden in de vorm van verkeer geleidende en sturende heggen, plantenbakken of groenvakken als obstakels tegen hardrijders en wildparkeerders.

Waarborgen van veiligheid betekent ook het waarborgen van het gevoel van veiligheid. Houdt daarom rekening met donkere hoeken in bossen en grasvelden, het doorzicht hiervan, verlichting op wandelpaden en de bereikbaarheid.

Toekomstbestendig inrichten

Het bestaande groenpakket in de dorpen moet, waar dat nog niet het geval is, droogtebestendig worden. Droogtebestendige inheemse soorten met grotere ecologische potentie hebben de voorkeur. Beplantingsvakken worden meer divers en voller ingeplant. De vegetatie wordt hierbij afgewisseld met kruiden, bomen en bosschages om een natuurlijk systeem zoveel mogelijk na te bootsen. Deze maatregelen zorgen voor minder direct zonlicht op de bodem waardoor minder water verloren gaat door verdamping. Hierdoor valt de beplanting minder snel droog, wordt het grondwater aangevuld en de langzame vrijgave van het water werkt verkoelend op de omgeving. Als de grond eenmaal goed droog is gevallen verliest het haar vermogen water vast te houden en daarmee haar mitigerende eigenschappen.

4. BELEID

In dit hoofdstuk wordt het beleid van de gemeente Ameland uiteengezet voor het groen. Het betreft richtlijnen gevormd uit kaders van hogere overheden en ambities van de gemeente. Op deze richtlijnen wordt het beheer afgestemd. Met de richtlijnen die het beleid vormen kan ook aan inwoners en bezoekers worden uitgelegd waarom bepaalde maatregelen genomen worden en welke afwegingen daarin zijn gemaakt.

4.1. KADER

Gemeentelijk beleid is onderhevig aan het beleid van de overheidslagen die boven haar komen. Daarnaast dient de gemeente zich ook te houden aan al vastgesteld eigen beleid. Hieronder staat een overzicht van de wetten, richtlijnen en kaders die gelden voor dit groenplan.

Europa en Rijk

- Wet natuurbescherming, bevoegd gezag: Provincie en Rijk
 - Gebiedsbescherming
 - Voor ingrepen in de ruimte die negatief effect kunnen hebben op een Natura 2000 gebied is een ontheffing nodig.
 - Soortbescherming
 - Soorten worden beschermd volgens verschillende beschermingsregimes. Er bestaan verschillende manieren om vrijstelling te krijgen van verbodsbepalingen; gedragscodes en mitigerende maatregelen spelen daarin de hoofdrol. Wanneer een vrijstelling niet aan de orde is zijn er drie verschillende ontheffingsaanvragen die gedaan kunnen worden: conform EU-vogelrichtlijn, conform EU Habitatrichtlijn, conform Toetsing Nationaal NL.
 - Bosbescherming
 - Bescherming houtopstanden; meldings- en herplantingsplicht
- Rijksnatuurvisie 2014 'Natuurlijk verder' (tot 2025)
- Zorgplicht bomen uit het burgerlijk wetboek art. 6.162

Provincie

- Wet natuurbescherming als bevoegd gezag (zie ook Europa en Rijk hierboven voor meer informatie over de wet)
 - Met behulp van Natuur Netwerk Nederland en Subsiestelsel Natuur en Landschap
- Structuurvisie Grutsk op 'e Romte 2014, Deelgebied waddengebied in het bijzonder.

Gemeente

- Verordening tot het bewaren van houtopstanden
- Bomenbeleid gemeente Ameland, een aantrekkelijk eiland door behoud van ons groene kapitaal 2011

4.2. UITGANGSPUNTEN

De huidige situatie is het startpunt en is al van hoge kwaliteit. Het beleid is er daarom vooral op gericht om het groen te behouden. Daar waar kan wordt het ontwikkelen van nieuwe waarden gestimuleerd. De volgende beleidsuitgangspunten vormen de leidraad bij beslissingen over het groen op Ameland:

ALGEMEEN

- Het groen wordt duurzaam in stand gehouden. De arealen bij vaststellen plan gelden als startpunt. . Er wordt geadviseerd om het groen en de toestand ervan te digitaliseren.
- Kwaliteit gaat boven kwantiteit (liever 1 hectare functioneel groen met ecologische kwaliteit, dan 2 hectare zonder functie of ecologische waarde).
- De gemeente gaat geen nieuwe contracten aan met particulieren voor onderhoud van niet gemeentelijk groen.
- De gemeente draagt bij aan initiatieven die bewoners en bezoekers dichterbij het groen brengen. De gemeente is bereid bijdragen te leveren en kan helpen met het stimuleren en enthousiasmeren van mensen. Hierbij kan gedacht worden aan: de grond die verhuurd wordt voor de volkstuintjes; een pluktuin; bijdragen aan een groen schoolplein; bijdragen voor stichtingen met groene initiatieven zoals strand-opruimdagen en particuliere initiatieven in het openbaar groen. Door dit soort projecten wordt samen met de bewoners en eilandbezoekers aandacht besteed aan het groen en de plaats van het groen op het eiland.
- In de uitvoering wordt rekening gehouden met de natuur door te werken met aandacht voor flora en fauna. Om dit officieel te maken en ook uit te stralen wordt er geadviseerd om de *Gedragscode Soortenbescherming van Stadswerk met betrekking tot bestendig beheer of onderhoud* vast te laten stellen.

AANZICHT

- Groen creëert samenhang in de openbare ruimte door structuur aan te geven en verschillende onderdelen binnen de openbare ruimte te verbinden.
- De schaal, de aard en de bereikbaarheid van een groenvoorziening bepalen de functie. De functie vormt de basis voor de inrichting van het groen.
- Bij nieuw te realiseren (her)inrichtingsprojecten in de openbare ruimte wordt het groene domein bij aanvang van het project meegenomen in de planvorming.

DORPSGEZICHT

- Dorpskernen vormen knooppunten in het gemeentelijk groennetwerk, het groen hier wordt versterkt en geoptimaliseerd naar de functie(s) die het vervult.
- In de dorpskernen en op begraafplaatsen streven we naar groen op beeldkwaliteitsniveau A + en het minimale beeldkwaliteitsniveau A volgens het CROW (zie bijlage 3). Een minimaal beeldkwaliteitsniveau voor het groen maakt het mogelijk om, op een uniforme manier, duidelijke beheereisen te stellen.
- In de woonwijken en buiten de dorpen streven we naar groen op beeldkwaliteitsniveau A/A+ en het minimale beeldkwaliteitsniveau B volgens het CROW (zie bijlage 3). Een minimaal beeldkwaliteitsniveau voor het groen maakt het mogelijk om, op een uniforme manier, duidelijke beheereisen te stellen.
- Met betrekking tot de beschermde dorpsgezichten wordt de wegbeplanting expliciet benoemd. De wegbeplanting vormt samen met het onregelmatige stratenpatroon, de karakteristieke Amelandse huizen en de omhegde erven een beeld dat van algemeen belang is. Het geheel is beschermd als dorpsgezicht volgens artikel 20 van de monumentenwet. De wegbeplanting zal zoveel mogelijk in stand gehouden moeten worden, bij beschadiging zal de wegbeplanting hersteld moeten worden.

BOMEN

- Er wordt onderscheid gemaakt tussen solitaire bomen, vormbomen, laanbomen, boomsingels en bosplantsoen.
 - Solitaire boom: Boom die vrijstaand en op zichzelf staat in de (groen)structuur. Bewust als solitair geplant of overblijfsel van een vroegere houtopstand.
 - Vormboom: Een boom die in een bepaalde vorm gesnoeid is. Men kan denken aan leibomen, knotbomen en gekandelaberde bomen.
 - Laanbomen: Bomen die als lijnstructuur vaak langs lanen, wegen en straten zijn aangebracht en een begeleidende functie hebben.
 - Boomsingels: Een brede strook met bomen en struiken als afscheiding tussen weilanden en akkers en ook wel langs waterlopen. Een houtsingel is een lijnvormig landschapselement van 4 tot 20 meter breed en minimaal 25 meter lang. Houtsingels lijken veel op houtwallen. Bij een houtwal is er sprake van een opgeworpen wal, waar de beplanting op staat.
 - Bosplantsoen: Struik- en boomvormers welke als geheel een plantsoen vormen.
- Bomen vormen de basis van de groenstructuur en worden behouden. Bij uitval of gevaarzetting worden de bomen vervangen door geschikt sortiment.
- Bij het kappen van bomen dient te worden voldaan aan de voorwaarden zoals omschreven in de Algemeen Plaatselijke Verordening Afdeling 3 Het bewaren van houtopstanden, zie ook bijlage 2 voor het stroomschema kappen.
- Het kappen van bomen die zijn opgenomen op de bomenlijst dient tot een minimum beperkt te worden.
- Overlast door bomen (wortelopdruk, honingdauw, schaduw, verwaarloosd beeld, bladval, overhangende takken etc.) wordt getolereerd binnen aanvaardbare grenzen volgens het stroomschema overlast. Zie bijlage 2 voor het stroomschema overlast.
- Voor bestaande, ontolereerbare gevallen van overlast wordt gekeken naar een passende oplossing met in het uiterste geval kap en vervanging, volgens het stroomschema overlast. Zie bijlage 2 voor het stroomschema overlast.
- Soorten worden gekozen op basis van een divers sortiment en de juiste standplaatsfactoren. Diversiteit in het groensortiment maakt het groen veerkrachtiger tegen ziekten en plagen. Uiteraard moet er rekening gehouden worden met het Amelandse klimaat, nieuw groen moet het wel doen. Iepen (*Ulmus*) en lindes (*Tilia*) lijken het beste te gedijen op Ameland; de voorkeur ligt wel op zoveel mogelijk diversiteit in soorten, ook binnen deze geslachten.
- De leeftijdsopbouw van het bomenbestand wordt op peil gehouden door jaarlijkse nieuwe aanplant. Het streven is 15% van het bomenbestand aan nieuwe aanplant per decennium. Bomen onderdeel van het beschermde dorpsgezicht worden niet meegenomen.

- Bomen worden zo onderhouden dat de gemeente ten minste voldoet aan de zorgplicht en de boomveiligheid waarborgt. De oorsprong van de zorgplicht ligt in het Burgerlijk wetboek (BW art 6.162). In de rechtspraak wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende vormen:
 - Algemene zorgplicht
Systematische controle van de bomen waarbij zo nodig maatregelen worden genomen, ook wel boomveiligheidscontrole of BVC genoemd. Het advies is om bij bomen van de 1e en 2e grootte dit één keer in de drie jaar te doen. Bij bomen van de 3e grootte volstaat één keer in de zes jaar.
 - Verhoogde zorgplicht
Wanneer bomen een verhoogde gevaarstelling hebben is een jaarlijkse controle de toedracht. Attentie bomen worden jaarlijks geïnspecteerd, risicobomen worden jaarlijks nader geïnspecteerd. Bomen met een tijdelijk verhoogd risico worden slechts eenmaal nader geïnspecteerd.
 - Onderzoek plicht
Wanneer is vastgesteld dat bomen uitwendige gebreken hebben die gevaar kunnen opleveren is nader onderzoek een plicht.
- Het onderhoud moet ervoor zorgen dat de aantrekkelijkheid als decor, de ecologische functie, landschappelijke functie en de (verkeers-)geleidende functie van de bomen optimaal in stand blijft.
- Onderhoud voor alle bomen wordt tijdig uitgevoerd zodat kapitaalvernietiging wordt voorkomen. Maatregelen die voortkomen uit de BVC dienen afgerond te zijn voor de aanvang van het stormseizoen op 15 oktober. Dit betekent dat de ingeplande BVC's voor 31 augustus afgerond moeten zijn.
- Bij projecten of werkzaamheden in de leefomgeving dienen bomen beschermd te worden.
- Bij schade aan de boom worden de kosten verhaald op de veroorzaker. Het schadebedrag wordt vastgesteld met behulp van de NVTB (Nederlandse Vereniging van Taxateurs van Bomen) methode.
- Bomen hebben een gemiddelde omlooptijd van 60 jaar, dit geldt niet voor monumentale/waardevolle bomen (Normeninstituut bomen, 2018).
- Met betrekking tot onder- en bovengrondse ruimte worden de boomgroottes volgens het Handboek Bomen (2018) van Normeninstituut bomen gehanteerd.

1e boomgrootte

- Functie: Bomen langs gebiedsontsluitingswegen en stroomwegen of als solitaire boom in parken of groenstroken.
- Soorten: Esdoorn, kastanje, beuk, es, plataan, populier, eik, wilg, linde, iep (*Acer*, *Castanea*, *Fagus*, *Fraxinus*, *Platanus*, *Populus*, *Quercus*, *Salix*, *Tilia*, *Ulmus*)
- Boomhoogte: >15m
- Kroonhoogte: >12m
- Kroonbreedte: >10m

2e boomgrootte

- Functie: Bomen in wijken en woonstraten.
- Soorten: Paardenkastanje, els, berk, haagbeuk, sierkers/laurier, peer (*Aesculus*, *Alnus*, *Betula*, *Carpinus*, *Prunus*, *Pyrus*)
- Boomhoogte: 8-15m
- Kroonhoogte: 6-12m
- Kroonbreedte: 5-10m

3e boomgrootte

- Functie: Bomen in smalle straten en op woonerven.
 - Soorten: Meidoorn, appel (*Crataegus*, *Malus*)
 - Boomhoogte: <8m
 - Kroonhoogte: <6m
 - Kroonbreedte: <5m
- De beheersing van ziekten en plagen gaat voor efficiëntie.
 - De iepen worden jaarlijks gevaccineerd tegen de iepenziekte.
 - Bij constatering van een zieke boom wordt deze binnen 4 weken door de gemeente verwijderd wanneer het gaat om een infectieziekte zoals de iepenziekte.
 - Voor bestaande bomen die een schadelijke invloed kunnen hebben op de gezondheid van mens en dier dienen eerst mitigerende maatregelen genomen te worden om incidenten zoveel mogelijk te voorkomen voordat kap overwogen wordt.
 - Het klimaat op Ameland maakt het eiland ongeschikt voor productiehout. Het rendement is te laag en productiehout op het eiland heeft een negatieve invloed op het aanzicht.

BERMEN

- Het verkeersregime bepaalt het bermbeheertype van de bermen.
 - 80 km wegen: De bermen dienen gemaaid te zijn om de verkeersveiligheid te waarborgen. Het verblijven van fauna in deze bermen wordt ontmoedigd wat ervoor zorgt dat er minder verkeersslachtoffers zijn. Een lagere biodiversiteit wordt hier voor lief genomen omdat het belang van verkeersveiligheid zwaarder weegt. Het huidige beheer, 2x per jaar volledig maaien, wordt hier doorgezet.
 - 60 km wegen en lagere snelheden: Hier is door de lagere snelheid meer overzicht waardoor het maaien van de berm minder prioriteit heeft. De bermen mogen hier wat ruiger, gefaseerd maaien ten behoeve van de biodiversiteit wordt aangeraden.
- Er mag gemaaid worden vanaf 15 juni, deze startdatum komt voort uit de bescherming van weidevogels (RVO, 2020).

Kalender beheer weidevogelgrasland												
	jan	feb	mrt	apr	mei	juni	juli	aug	sep	okt	nov	dec
Broedvogels												
Kwetsbare periode												

- Het maaien van de bermen die geschikt zijn voor biodivers bermbeheer gebeurt door middel van sinusbeheer. Dit houdt in dat 1/5 deel tot 2/5 deel van de berm niet wordt gemaaid, dit deel komt het jaar daarop pas aan de beurt. Hoeveel van de berm kan blijven staan hangt af van de breedte van de berm en het heersende snelheidsregime. Voor details over sinusbeheer wordt verwezen naar: <https://www.vlinderstichting.nl/sinusbeheer/> (De Vlinderstichting, 2021).
- Om duidelijkheid te bieden wordt geadviseerd schriftelijke afspraken te maken over het bermbeheer ten behoeve van de biodiversiteit met de mensen die gemeentebermen maaien in het buitengebied.

KLIMAATADAPTATIE

- Waar ruimte ligt voor kansen ten behoeve van klimaatadaptatie worden deze kansen aangegrepen. Voorbeelden zijn het gebruik van half verharding op parkeerplaatsen, het gebruik van water opvangreservoirs in de vorm van bloembakken, groene daken, een gescheiden riolering en meer groen binnen de bebouwde kom.

ONKRUIDBESTRIJDING

- Er wordt geen gebruik gemaakt van chemische bestrijding (zie calamiteitenclausule hieronder)
- De gemeente staat open voor innovatieve bestrijdingsmethodes, zoals het gebruik van elektriciteit.
- Op verharding wordt onkruid bestreden door een combinatie van regelmatig borstelen en kokend water.
- Op het kunstgrasveld wordt onkruid bestreden door een combinatie van regelmatig borstelen, het handmatig verwijderen van onkruid, het beperken van zaadval vanuit de omgeving en gebruik maken van biologisch afbreekbare bestrijdingsmiddelen (zoals zout tegen mos en algen).
- Wortelwoekerende kruiden zoals smalle weegbree (*Plantago lanceolata*), rode klaver (*Trifolium pratense*), kweek (*Elytrigia repens*), haagwinde (*Calystegia sepium*) en heermoes (*Equisetum arvense*), zoveel mogelijk voorkomen op de verharding en het kunstgrasveld.

Calamiteitenclausule chemisch bestrijden:

In overlastsituaties waar het maatschappelijk belang of volksgezondheid in het geding komen, of van redelijke omvang zijn, en waar andere maatregelen geen effect (meer) hebben, moet het nog wel mogelijk blijven chemische bestrijdingsmiddelen toe te passen.

Dit zijn situaties zoals het weghalen van iepziekte op stobben om verspreiding te voorkomen, het overwoekeren van weegbree op grasvelden en het bestrijden van wildgroei van onkruid in de vruchtbare kurklaag van kunstgrasvelden.

Andere dergelijke situaties, waarbij andere methoden geen resultaat geven, kunnen ook worden aangemerkt als calamiteit. Voor het vaststellen van een calamiteit moet er schriftelijk overleg plaatsvinden. Als de gemeente overgaat tot chemisch bestrijden wordt de motivatie en afweging ook schriftelijk vastgelegd.

EXOTEN

- Invasieve exoten worden actief bestreden. De groeiplaatsen van invasieve exoten en de omvang hiervan worden geregistreerd en gemonitord.
- Bij aantreffen van een invasieve exoot moet contact opgenomen worden met de gemeente.
- De aan- en afvoer van grond moet vrij zijn van invasieve exoten.
- Het transport of het aanplanten van invasieve exoten is verboden. Het betreft o.a.: Japanse duizendknoop (*Fallopia japonica*) en reuzenberenklauw (*Heracleum mantegazzianum*).

5. BEHEER

5.1. BEHEER OP BEELDKWALITEITNIVEAU

Beheer van groen gebeurt op basis van beeldkwaliteit. Hierbij wordt er een indicatie gegeven van het te verwachten beheer, we vermelden het minimum beeldkwaliteitsniveau.

De beeldkwaliteitsniveaus in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op die van het CROW. Het CROW is een kennisinstituut voor infrastructuur, openbare ruimte, verkeer en vervoer.

Hierin zit een aanpassing op de naamgeving van de verschillende kwaliteitsniveaus. Het CROW gebruikt schaalbalken met de onderverdeling A+ (uitstekend), A (goed), B (voldoende), C (matig) en D (onvoldoende). Deze schaalbalken zijn niet altijd toepasbaar voor gebruik op Ameland; een natuurlijk onderhouden berm kan onder het kopje 'matig' vallen, terwijl dit ecologisch en esthetisch een bewuste keuze is. Een 'matig' beheerniveau schetst dan een verkeerd beeld van de realiteit.

Het waardeoordeel wordt daarom losgelaten en het beheer wordt beschreven op basis van type beheer. Er is gekozen voor een drietal beheerniveaus: 'actief beheer', 'basis beheer' en 'natuurlijk beheer'. In paragraaf 5.2 zijn de beeldkwaliteitsniveaus aangepast naar bovenstaande beheertypes.

Actief beheer wordt toegepast op intensief gebruikte locaties binnen de bebouwde kom. Dit zijn bijvoorbeeld sierplantsoenen en bermen binnen de bebouwde kom, maar kan hier ook van toepassing zijn op bomen.

Basis beheer wordt toegepast op locaties waar veiligheid gewaarborgd moet worden, de mate en frequentie van het beheer ligt hier echter een stuk lager dan bij actief beheer. Het is bijvoorbeeld van toepassing op de bermen van 80 kilometerwegen en voor de bomen langs fietspaden in het buitengebied.

Natuurlijk beheer, ook wel passief beheer, is beheer gericht op ecologische en natuurlijke ontwikkeling en wordt toegepast waar veiligheid niet in het geding komt. Dit zijn bijvoorbeeld bermen van 60 kilometerwegen en bomen in bosplantsoenen (zonder wandel- en fietspaden).

De sfeerbeelden in dit rapport zijn afkomstig van het CROW. Voor de beeldvorming en herkenbaarheid is het aan te raden de gebiedseigen foto's van het eiland te gebruiken. De gemeente kan ervoor kiezen deze foto's op termijn te vervangen voor foto's van de eigen situatie.

De functie van het groen wordt bepaald door de schaal, de aard en de bereikbaarheid. Op basis van de functie wordt de inrichting bepaald en het hierop aansluitend beheer.

In bijlage 1 staan verschillende schaalbalken per groeninrichting uitgelicht, zoals opgesteld door het CROW. Hier wordt nog wel gebruik gemaakt van de ABCD-schaalmethode.

Wanneer de gemeente zelf aan de slag gaat met gemeente-eigen kwaliteitsniveaus kunnen deze schaalbalken worden gebruikt als eerste opzet.

5.2. MAATREGELEN PER GROENELEMENT

5.2.1. CULTUURBEPLANTING

De dorpskernen van Ameland hebben weinig sierperken en sierbeplanting. Dit is door het groene, natuurlijke karakter van het eiland ook niet nodig. De meeste sierbeplanting is te vinden in de tuinen van bewoners, deze liggen vrij dicht op de openbare ruimte.

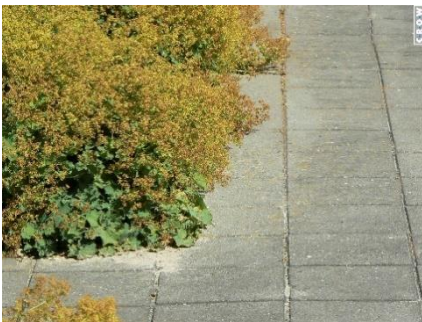
Inrichting:

- De functie van het groen is hier vooral esthetisch, het groen staat in dienst van haar omgeving. De groenelementen benadrukken de sfeer van het eiland en er wordt een link gelegd naar de inheemse beplanting op het eiland.
- Mix van sierplantsoen en inheemse beplanting.
- Beplanting combineren met lage kruiden of een mulchlaag, dit zorgt voor minder onkruid.
- De beplanting meer divers en dichter op elkaar plaatsen, ook dit zorgt voor minder onkruid.
- Bloemrijke vegetatie heeft voorkeur voor bijen en vlinders.

Beheer:

- 1x per 2 weken een onderhoudsronde.
- Overhangende takken worden gesnoeid wanneer deze hinderlijk zijn voor de doorvoer, functie of esthetische waarde van het groenvakperk of beplantingsbak.
- Er is weinig ruimte voor onkruid/ natuurlijke ontwikkeling.

Tabel 1: Beeldkwaliteit Cultuurbeplanting

Element	Beheertype	Beschrijving	Sfeerbeeld
Aanzicht	Actief beheer	Verzorgd. De beplanting toont voldoende bloei en oogt levendig	
Overgroei	Actief beheer	De rand van de verharding of het gras is redelijk zichtbaar. Gemiddeld maximaal 15 cm overgroei.	
Onkruid	Actief beheer	Er is in beperkte mate onkruid (< 30% per bloembak), minder dan twee stuks onkruid hoger dan 20 cm.	
Snoei	Actief beheer	De strakke lijnen van de haag zijn redelijk zichtbaar. In beperkte mate steken kleine uitlopers uit de haag. De gemiddelde lengte uitlopers buiten de knipmaat van de haag bedraagt ≤ 20 cm.	

5.2.2. BERMEN

De bermen op Ameland, met name in het buitengebied, hebben een enorm divers aanbod van kruiden, bermbloemen en grassen. Hier mag de gemeente trots op zijn.

Omdat het sortiment wilde bermplanten al erg groot is, zit de te behalen winst hier vooral in een natuurvriendelijk onderhoud en daarbij passend materieel..

Voor een strak en verzorgd beeld binnen de bebouwde kom zal een groot deel van de bermen vaker gemaaid moeten worden. Dit is echter niet overal noodzakelijk. Door plaatselijk het succesvolle, meer passieve bermbeheer van de buitengebieden toe te passen binnen de bebouwde kom, worden er stukjes berm gecreëerd waar kruiden en vegetatie meer tijd en ruimte krijgen zich te ontwikkelen tot bermbloemen. Dit kan mogelijk ook helpen het 'wildparkeren' in de bermen te voorkomen. Waarschijnlijk lenen de kernen in de dorpen zich, vooral in het hoogseizoen, niet voor plaatselijke, korte ruigtes. De randen van de dorpen lenen zich hier het meest voor.

Het diverse aanbod bermbeplanting uit het buitengebied kan ook gebruikt worden op de bermen, groenvakken en sierbakken in de dorpskernen, ten behoeve van het vergroten van het landelijke karakter van de dorpen en het eiland. De kruiden kunnen ook in combinatie met vaste planten worden ingezaaid. Wanneer het eerste jaar maar een paar soorten opkomen is de bodem nog te voedselrijk, de bodem heeft dan ongeveer 3 jaar nodig om alle bermsoorten te kunnen faciliteren. Maai het af na de bloei en wacht tot het jaar erop de zaden weer ontkiemen. Schoffelen en bijzaaien wanneer de beplanting uniform wordt.

Als deze bloemrijke kruiden na een aantal jaar niet het gewenste uiterlijk geven kan er een keuze gemaakt worden om vaste beplanting in te zetten. Kies dan voor gebiedseigen, liefst bloemrijke soorten.

Voor bermen in het buitengebied is de maximale snelheid en de daar bijbehorende verkeersveiligheid leidend. Op basis van de toegestane snelheid wordt bepaald welk beheer toegepast zal worden.

Het is aan te raden het maaibeheer vast te leggen in een zogenaamde maaikaart. Op deze kaart staat weergegeven welke locaties hoe en wanneer gemaaid moeten worden, en waar nodig de frequentie van de maaierwerkzaamheden.

Inrichting bermen bebouwde kom:

- Bermen hebben een verbindende functie, een uniforme uitstraling in de overgang van het dorp naar buitengebied versterkt deze functie.
- Kort gras is de norm binnen de bebouwde kom.

Beheer bermen bebouwde kom:

- Standaard worden de bermen binnen de bebouwde kom kort gehouden, dit is ongeveer eens in de 2 weken maaien.
- De vorm is leidend, het geheel moet verzorgd ogen, onkruid wordt zoveel mogelijk verwijderd.
- Waar mogelijk variëren in maaifrequentie en -tijd, afhankelijk van de gebruiksintensiteit.
- Op plekken waar de gebruiksintensiteit lager ligt, bijvoorbeeld langs de dorpsgrenzen kan plaatselijk of tijdelijk bermvegetatie worden verruigd tot bloemrijke bermen.

Tabel 2: Beeldkwaliteit bermen bebouwde kom

Element	Beheertype	Beschrijving	Sfeerbeeld
Aanzicht	Actief beheer	Het gazon ziet er redelijk strak gemaaid uit. De hoogte van het gras is niet hoger dan ≤ 60 mm	
Onkruid	Actief beheer	Er is in beperkte mate onkruid ($\leq 15\%$)	
Overgroei	Actief beheer	De rand van de beplanting is redelijk zichtbaar. De gemiddelde lengte overgroeïend gras bedraagt niet meer dan 10 cm.	

Inrichting bermen (60 km wegen):

- De inrichting is een afweging tussen verkeersveiligheid en ecologische kwaliteit.
- Gras en kruiden kunnen groeien en zich ontwikkelen.
- Streven naar hoge ecologische kwaliteit, met veel variatie in vegetatie.
- Bij bermen breder dan 1.5 meter wordt sinusmaaien toegepast. Hierbij blijft 20 – 40 % van de vegetatie staan, afhankelijk van de situatie.
- Jaarlijks wordt er een nieuwe sinusroute gekozen, dit kan willekeurig.

Beheer bermen (60 km wegen)

- Maaien vanaf 15 juni (t.b.v. weidevogelbescherming) door middel van een hooilandbeheer (zie 5.3.)
- Wanneer een tweede maaironde nodig is wordt deze ronde gereden als de bloemen zijn uitgebloeid (september/oktober).
- Verkeersveiligheid staat voorop. Dit betekent dat er wordt gemaaid wanneer de veiligheid in het geding komt; denk hierbij aan bebakeningstroken, zichtbaarheid van bebording en uitzichthoeken op kruisingen en rotondes. De eerste ronde is doorgaans een 'veiligheidsronde'; een meterstrook maaien en afvoeren langs de rijbaan. Dit gebeurt meestal vanaf mei, met respect voor flora en fauna.
- Het rapport van Cruijdt-Hoeck concludeert dat er in de bermen in het buitengebied een zeer divers aanbod vegetatie aanwezig is, inzaaien van (gebiedsvreemde) zaden is daarom voorlopig niet nodig.
- Een groot deel van de berm wordt gemaaid, maaisel wordt uitgeschud en afgevoerd
- Stroken vegetatie waar mogelijk laten staan (sinusmaaien)
- Het gras niet korter maaien dan 7cm, om verbranding door de zon te voorkomen
- Er bevinden zich hotspots in de bermen van het buitengebied waar reeën oversteken. Deze oversteekplaatsen voor reeën worden tijdig gemaaid.

Tabel 3: Beeldkwaliteit bermen buiten bebouwde kom (60 km)

Element	Minimaal beeldniveau	Beschrijving	Sfeerbeeld
Aanzicht	Natuurlijk beheer	Het gras wordt eens per jaar voldoende kort gemaaid voor het gewenste doel. In de loop van het jaar loopt de vegetatie uit en zijn veel kruidachtige soorten zichtbaar.	
Maaien	Natuurlijk beheer	Minimaal 1x per jaar*, het gras is voldoende kort voor het gewenste doel. De bermen hoeven niet korter gemaaid dan 10 cm	

Onkruid	Natuurlijk beheer	Er is redelijk veel onkruid, $\leq 30\%$	
Overgroei	Basis beheer	De rand van de verharding is nauwelijks zichtbaar. De gemiddelde overgroei van het gras is ≤ 25 cm. Beheren naar B-niveau is ook mogelijk.	

* er wordt ingegrepen wanneer de verkeersveiligheid in het geding komt; denk aan bebakeningsstroken, zichtbaarheid van bebording en uitzichthoeken op kruisingen en rotondes

Inrichting bermen (80 km wegen):

- Inrichting op basis van verkeersveiligheid.
- De berm wordt tweemaal per jaar gemaaid en daarna met rust gelaten.
- Waar de berm breder is dan 3 meter mag een stuk vegetatie blijven staan.

Beheer bermen (80 km wegen):

- Maaien vanaf 15 juni (t.b.v. weidevogelbescherming)
- Jaarlijks wordt de hele berm tweemaal gemaaid, maaisel wordt uitgeschud en afgevoerd. Een eerste ronde vanaf 15 juni, het gras wordt niet te kort gemaaid (min. 7 cm) om de kans op verdroging in de zomer te verkleinen. Een tweede maaironde wordt gereden als de bloemen zijn uitgebloeid (september/oktober).
- Een bebakeningsstrook (van zo'n 1.5 meter) langs de rijbaan wordt kort gehouden en vaker gemaaid. Deze strook langs een drukke doorgaande weg heeft ecologisch minder waarde en de verkeersveiligheid heeft meer baat bij deze (vlucht)strook.
- Er bevinden zich hotspots in de bermen van het buitengebied waar reeën oversteken. Deze oversteekplaatsen voor reeën worden tijdig gemaaid.

Tabel 4: Beeldkwaliteit bermen buiten bebouwde kom (80 km)

Element	Minimaal beeldniveau	Beschrijving	Sfeerbeeld
Aanzicht	Basis beheer	Het gras wordt twee keer per jaar voldoende kort gemaaid voor het gewenste doel. In de loop van het jaar loopt de vegetatie uit en zijn veel kruidachtige soorten zichtbaar.	
Maaien	Basis beheer	Minimaal 2x per jaar*, het gras is voldoende kort voor het gewenste doel. De bermen hoeven niet korter gemaaid dan 10 cm. Een bebakeningsstrook van 1.5 meter wordt waar nodig gemaaid ten behoeve van de verkeersveiligheid.	
Onkruid	Natuurlijk beheer	Er is redelijk veel onkruid, $\leq 30\%$	
Overgroei	Basis beheer	Ten behoeve van de verkeersveiligheid blijft de rand van de verharding redelijk zichtbaar. De gemiddelde overgroei van het gras is ≤ 10 cm.	

* er wordt ingegrepen wanneer de verkeersveiligheid in het geding komt; denk aan bebakeningsstroken, zichtbaarheid van bebording en uitzichthoeken op kruisingen en rotondes

5.2.3. GRASVELDEN

Inrichting grasvelden

- Inrichting op functie
 - Functie recreatie
 - Functie natuur

Beheer grasvelden

- Recreatieve grasvelden nabij de bebouwde kom worden kort gemaaid ten behoeve van sport en recreatie. Grasvelden met natuurfunctie mogen ontwikkelen tot ruigtekruiden en/of bloemrijke graslanden.
- Gras met recreatieve functie 1x per 2 weken maaien (of wanneer het gras sneller groeit dan verzorgd lijkt)
- Op grasvelden met natuurfunctie wordt 1x per halfjaar 40% gemaaid middels sinusmaaien. Wanneer houtige vegetatie uitblijft is eens per jaar voldoende.
- De sinusroute op natuurlijke grasvelden wordt jaarlijks willekeurig gekozen.

Tabel 5: Beeldkwaliteit grasvelden

Element	Minimaal beeldniveau	Beschrijving	Sfeerbeeld
Aanzicht	Basis beheer	Het gazon ziet er nauwelijks strak gemaaid uit. De hoogte van het gras wordt niet hoger dan 7 cm. Bij een recreatieve functie korter houden, bij natuurlijke functie mag het langer worden	
Maaien	Basis beheer	Het gras is voldoende kort voor het gewenste doel. Het wordt niet hoger dan 10 cm.	
Onkruid	Basis beheer	Er is redelijk veel onkruid. Bedekking van onkruid bedraagt niet meer dan 30%	

Overgroei	Basis beheer	De rand van de verharding is nauwelijks zichtbaar. De gemiddelde overgroei van het gras is ≤ 25 cm.	
-----------	--------------	--	--

5.2.4. SINGELBOMEN EN SOLITAIRE BOMEN

Inrichting

- De bomen worden zo onderhouden dat de functie(s) van de bomen optimaal behouden blijven.

Beheer laanbomen en solitaire bomen

- De BVC's worden afgerond voor 31 augustus
- Minimaal eens per jaar wordt er een beheerronde gereden
- De benodigde onderhoudsmaatregelen uit de BVC worden afgerond voor 15 oktober
- Beheersing van ziekten en plagen gaat voor efficiëntie
- Iepen worden jaarlijks gevaccineerd tegen infectieziekten (zoals iepenziekte)
- De bomen zijn geen veiligheidsrisico en zien er voldoende verzorgd uit voor de context waar ze zich in bevinden.

Beheer onderdelen waarop gecontroleerd wordt:

- o Dood hout
- o Uitgescheurde en uitzakkende takken
- o Verminderde bladzetting
- o Plakoksels en zuigers
- o Insecten
- o Rot en zwamvorming
- o Juiste opkroonhoogte
- o Holtes en inrotten
- o Scheuren en ribben
- o Mechanische beschadigingen
- o Scheefstand
- o Afwijkingen bij de entplaats
- o Instabiliteit en grondscheuren
- o Het opdrukken van verharding
- o Ziektes en plagen

Tabel 6: Beeldkwaliteit laanbomen en solitaire bomen BIBEKO

Element	Minimaal beeldniveau	Beschrijving	Sfeerbeeld
Levenskracht	Actief beheer	De boom is gezond en redelijk levenskrachtig	
Snoeibeeld	Actief beheer	Er zijn geen takken die problemen veroorzaken.	
Takvrije zone*	Basis beheer	Boom belemmert de vrije doorgang in geringe mate. Er is jong hout in de vrije doorgang, maar geen oud hout. De hoogte van de takvrije zone bedraagt minimaal 4,50 meter. In het geval van Ameland hanteren een doorrijhoogte waarop doorgaand verkeer zo min mogelijk gehinderd wordt. Bovenstaand sfeerbeeld is voor wegtype 1 – 5 (erftoegangswegen en gebiedsontsluitingswegen) Onderstaand sfeerbeeld is voor wegtype 6 -7 (voet- en fietspad)	

			
Wortel- en stamopschot	Actief beheer	Er is in beperkte mate stamopschot $\leq 25\%$ per boom	
Onkruid	Actief beheer	Er is in beperkte mate onkruid. Minder dan 30% per boomspiegel is bedekt met onkruid	

* De takvrije zone/opkroonhoogte valt niet overal op Ameland te handhaven. Dit is bijvoorbeeld het geval op de Camminghastraat in Ballum, hier vallen de bomen onder het beschermd dorpsgezicht en zijn dus beschermd via het bestemmingsplan. In zulke gevallen moet er een belangenafweging worden gemaakt.

In het geval van een belangenafweging worden de motivatie en afweging van de situatie schriftelijk vastgelegd, hierin wordt duidelijk waarom de opkroonhoogte niet kan worden gehandhaafd. Verkeerdeelnemers zijn mogelijk niet op de hoogte van een plaatselijk lagere opkroonhoogte, daarom wordt op deze locaties een waarschuwingsbord geplaatst om de verkeerdeelnemers hierop te wijzen. Zo'n waarschuwingsbord wordt geplaatst op alle entrees van de straat.

Tabel 7: Beeldkwaliteit laanbomen en solitaire bomen BUBEKO

Element	Minimaal beeldniveau	Beschrijving	Sfeerbeeld
Aanzicht	Natuurlijk beheer	De boom is niet gezond en nauwelijks levenskrachtig. In verband met de veiligheid op deze locaties moeten bomen met niveau C op termijn geruimd worden.	
Snoeibeeld	Natuurlijk beheer	Er zijn geen takken die problemen geven.	
Takvrije zone	Natuurlijk beheer	Boom belemmert de vrije doorgang in geringe mate. Er is jong hout in de vrije doorgang, maar geen oud hout. De hoogte van de takvrije zone bedraagt minimaal 4,50 meter. Bovenstaand sfeerbeeld is voor wegtype 1 – 5 (erftoegangswegen en gebiedsontsluitingswegen) Onderstaand sfeerbeeld is voor wegtype 6 -7 (voet- en fietspad)	

Wortel- en stamopschot	Natuurlijk beheer	Er is redelijk veel stamopschot $\leq 50\%$ per boom	
-----------------------------------	------------------------------	--	--

5.2.5. BOOMSINGELS EN BOSPLANTSOEN

Inrichting boomsingels en bosplantsoen

- Boomsingels en bosplantsoen behouden hun natuurlijk karakter
- Ruigtekruiden langs struweel wordt gedoogd, het ontstaan van houtige vegetatie moet worden beperkt
- Aantrekkelijk aanzicht
- Ecologische en landschappelijke functies blijven behouden

Beheer boomsingels en bosplantsoen

- Er wordt beheerd op veiligheid
- Minimaal eens per jaar wordt er een beheerronde gereden
- De beheersing van ziekten en plagen gaat voor efficiëntie
- Iepen worden jaarlijks gevaccineerd tegen infectieziekten (zoals iepenziekte)

Er zijn geen sfeerbeelden specifiek voor boomsingels en bosplantsoen; voor sfeerbeelden wordt verwezen naar laanbomen en solitaire bomen.

Per situatie zal een afweging gemaakt worden wat er met bomen gebeurt die ziek, oud of om andere redenen niet levenskrachtig zijn. De afweging wordt altijd gemaakt op basis van de verkeersveiligheid en veiligheid voor voetgangers en fietsers. Bomen in de kern van een bos, waarbij de veiligheid niet in het geding komt, hebben om deze reden minder prioriteit.

5.3. ECOLOGISCH MAAIBEHEER

Als vuistregel wordt 'lang waar kan, kort waar moet' gehanteerd. Op de zandige, voedselarme grond van het buitengebied hoeft hierdoor maar eens per jaar gemaaid te worden. Een goede berm heeft een lange bloeiperiode, door een rijke variatie aan soorten met elk een ander bloeimoment. Aangeraden wordt om pas te maaien als de bloemen zijn uitgebloeid, dit is in het najaar vanaf september. Op deze manier kunnen insecten en bestuivers zoals bijen en vlinders er het langst van leven. Een ander voordeel van wachten tot de bloemen zijn uitgebloeid is dat de zaden dan de tijd hebben gekregen om te rijpen en uit te vallen. Hierdoor wordt het zadenpakket in de bodem in stand gehouden.

Om het succes van het maaibeheer vast te stellen kan de volgende werkwijze worden gehanteerd:

- In kaart brengen van de berm
 - Natuurwaarde en potentie
 - Aanwezigheid beschermde soorten
 - Gebruik van de berm
 - Vorm van de berm
 - Omgeving en landschap
 - Kosten beheer en onderhoud
- Doelstelling bepalen voor de berm
- Op grond hiervan kiezen voor een passende vorm van beheer
- (Globale) monitoring: is er een grotere soortenrijkdom, worden doelstellingen gehaald?
- Evalueren en eventueel bijstellen van het beheer

MAAIMOMENT- EN FREQUENTIE

In de tabel hieronder wordt het beheer van de verschillende graslandtypen schematisch weergegeven.

Het is in de praktijk niet altijd gemakkelijk te bepalen waar de grens ligt tussen 1 en 2 keer per jaar maaien. Bij het bermbeheer wordt daarom de volgende vuistregel gebruikt: is de begroeiing omstreeks half juni hoger dan ongeveer 50 cm, dan 2 keer maaien. Let hierbij op dat het om de gemiddelde hoogte van de grasmassa gaat, er bovenuit stekende pluimen en aren tellen niet mee. Bovendien moet er rekening mee gehouden worden dat in koude jaren de begroeiing lager blijft. Het blijft een globale vuistregel, ga daarom zoveel mogelijk af op de soortensamenstelling van de begroeiing.

		Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov
Droog	Voedselarm								
	Heide								
Vochtig	(Matig) voedselrijk, zomerbloei								
	(Matig) voedselrijk, voorjaarsbloei								
	Zeer voedselrijk								
Nat	Vochtig tot nat								
	(Zeer) nat								

Toelichting voedselarme, droge (zand)gronden:

Frequentie: 1x/jaar maaien

Tijdstip: tussen eind augustus en half oktober. Het is echter het beste rond half september te maaien. Er vindt dan nog een gedeeltelijke hergroei van de begroeiing plaats, dit geeft insecten meer kans te overleven.

Aandachtspunten:

- Wanneer zodevormende grassen gaan overheersen en de zode dichter wordt, dan 2x per jaar maaien. In juni/juli en in oktober.
- Wanneer de begroeiing erg vergrast of verruigd dan is afplaggen tot de humusarme ondergrond de beste oplossing.
- Bij overheersen van het pijpenstrootje, net voor de bloei in augustus/september maaien.
- Wanneer struikheide zich goed ontwikkelt kan de maaifrequentie worden teruggebracht tot 1x in de 5-8 jaar. Houd hierbij wel rekening met dat eventuele houtopslag verwijderd moet worden. Het maaien kan het beste pas vanaf half september, in verband met de bloei van heide.

Toelichting matig voedselrijke, vochthoudende grond:

Frequentie: 2x/jaar maaien

Tijdstip: voor zomerbloei de eerste maaibeurt half mei – half juni, de tweede begin september tot half oktober.

Voor voorjaarsbloei, de eerste maaibeurt half juni tot half juli (niet eerder dan 15 juni), de tweede begin september tot half oktober.

Aandachtspunten:

- Er kan gestreefd worden naar een spreiding van voorjaars- en zomerbloei door de gemeente, dit leidt ertoe dat gedurende het hele seizoen bloeiende planten aanwezig zijn. Zowel voor bewoners als voor nectarminnende insecten is dit aantrekkelijk.
- Op voedselrijke zandgrond kan de begroeiing na een aantal jaren maaien en afvoeren schraler worden. Wanneer het aandeel van grassen als kropaar en grote vossenstaart afneemt en voedselarmere soorten verschijnen (bijv. gewoon reukgras, grasklokje en gewoon struisgras), kan terug worden gegaan naar 1x/jaar maaien.
- Op lichte, humusarme klei kan soms volstaan worden met 1x maaien.
- Overheersen snelgroeiende grassen, bijvoorbeeld Engels raaigras en veldbeemdgras, dan kan het beste al in mei gemaaid worden. Door dit een aantal jaren vol te houden neemt de concurrentiekracht van die grassen af.
- In sommige gevallen kan het interessant zijn de begroeiing al voor de bloei te maaien. Na het maaien vindt dan hergroei plaats waardoor de bloei 3 tot 4 weken kan worden uitgesteld. Voor de bewoners kan dit aantrekkelijk zijn omdat er zo een grotere spreiding van de bloei ontstaat. Voor de begroeiing is het echter niet erg gunstig. Wanneer het vaker dan een enkele keer gebeurt loop je het risico dat de soortenrijkdom achteruitgaat.

Toelichting zeer voedselrijke, vochtige grond:

Frequentie: de eerste jaren 3x/jaar maaien en afvoeren.

Tijdstip: de eerste maaibeurt half mei, de tweede tussen half juni en half juli en de laatste in september/oktober.

Aandachtspunten:

- Door deze manier van maaien enkele jaren vol te houden kan vaak versneld verschraald worden
- Meer dan 2 maaibeurten is niet wenselijk. De zode wordt dan door het uitstoelen van het gras dichter. De kruiden krijgen daarbij geen kans meer.

SOORTEN MAAIMETHODEN EN MACHINEKEUZE:

Hieronder staan een aantal handvaten voor ecologische maaimethoden en machinekeuzes. Deze dienen als handvat en zijn niet leidend.

Bij de hieronder beschreven maaimethoden staat het ecologisch maaien centraal. Een belangrijk onderdeel hiervan is het afvoeren van het maaisel. Hierdoor krijgt de vegetatie elk jaar weer een eerlijke kans en voorkom je de verrijking van voedingsstoffen in de bodem.

Wanneer er eens of twee keer per jaar gemaaid wordt zijn er andere machines nodig dan wanneer het gras 15 tot 20 keer gemaaid wordt. Het gras wordt in het eerste geval veel langer waardoor er zwaardere machines nodig zijn. Bij de keuze van het maaigereedschap wordt er rekening gehouden met twee principes:

- Het maaisel moet na het maaien af te voeren zijn;
- Verdichting van de bodem moet worden voorkomen.

Hooilandbeheer (maaien en later afvoeren):

De beste manier van maaien en afvoeren is het ouderwetse hooilandbeheer. Het gras wordt hierbij met één snede gemaaid. Het maaisel blijft hierna 3-5 dagen liggen om te drogen en wordt vervolgens als hooi afgevoerd.

Een nadeel van hooilandbeheer is dat er meer werkgangen nodig zijn (maaien, keren, schudden en rapen). Dit is kostbaar en kan leiden tot verdichting, zeker op natte gronden. Het is aan te raden dit met klein materieel te doen, of vanaf de verharding. Om de kosten te drukken kunnen afspraken gemaakt worden met lokale boeren die de bermen namens de gemeente maaien. Hierbij moeten goede afspraken gemaakt worden over het maaitijdstip.

- Doordat het maaisel enkele dagen blijft liggen kunnen de zaden afrijpen en uit het maaisel vallen. Hierdoor ontstaat een rijke zaadvoorraad in de grond.
- De insecten die in het gras leven krijgen voldoende kans een nieuw onderkomen te vinden, in tegenstelling tot maaien en direct afvoeren of opzuigen.
- Zorg dat het hooi voldoende heeft kunnen drogen. Nat hooi is moeilijker af te voeren, hierdoor blijft er gemakkelijk een deel achter.
- Zorg dat het hooi niet langer blijft liggen dan 10 dagen. Zo wordt voorkomen dat het hooi wordt doorgroeit met jong gras. Hiernaast kan een deel van de planten door het hooi verstikken.

Machinekeuze:

Bij het maaien van het gras mag het maaisel niet verkort worden. Fijngehakseld gras is als hooi lastig af te voeren. Daarom wordt er bij hooilandbeheer vaak gebruik gemaakt van:

- De trommel- en schotelmaaiers. Hiermee kun je vrij snel grotere oppervlakten maaien. Een nadeel hiervan is dat je vaak een wat zwaardere tractor nodig hebt.
- De maaibalk. Maaibalken werken iets trager, maar er kan ook mee onder water gewerkt worden. Daarom zijn deze zeer geschikt voor kleine oppervlakten en voor plaatsen waar het grasland in het water overgaat. Omdat je met een lichtere machine kunt werken, zijn maaibalken op vochtige tot natte terreinen geschikter dan de trommel- en schotelmaaiers. Ze zijn ook toepasbaar op (steile) taluds.

Maaien en direct afvoeren:

Daar waar het niet mogelijk is hooilandbeheer uit te voeren kan er gekeken worden naar maaien en het maaisel direct af te voeren. Deze manier van beheren heeft echter twee belangrijke nadelen.

- Veel zaden en insecten worden bij het afvoeren verwijderd. Op den duur kan dit tot verarming van de flora en fauna leiden. Het is daarom belangrijk dat bepaalde delen van de begroeiing (bijvoorbeeld de randen) tijdelijk met rust worden gelaten. Een deel van de insecten zal daar kunnen overleven, tevens dient deze strook als schuilmogelijkheid voor overlevende insecten.
- Het verse maaisel bestaat uit 90% water. Dit betekent dat bij het afvoeren een veel grotere massa getransporteerd moet worden. Hierdoor nemen kosten toe.

Machinekeuze:

Voor maaien en afvoeren zijn er verschillende mogelijkheden. De belangrijkste daarvan zijn:

- Trommel- of schotelmaaiers gecombineerd met een opraapwagen. Nadeel hiervan is dat met het maaisel ook veel zaden en insecten worden afgevoerd, zij het minder dan met de stofzuigermaaier.
- Maai-zuigcombinatie. Hierbij wordt het gras eerst in kleine stukjes geslagen (geklepeld) waarna het direct wordt opgezogen. Deze methode is voor het insectenleven erg schadelijk. Niet alleen de insecten uit het maaisel, maar ook uit de stoppels kunnen hierbij opgezogen worden. Hetzelfde geldt voor het zaad. Deze manier van maaien wordt afgeraden.
- Maai-zuigcombinatie met eco-kop. Het maaisel wordt hierbij niet direct van de bodem opgezogen, maar vanaf een stalen plaat achter het maai-element. De zaden op de bodem en de bodemfauna worden daardoor niet meegezogen. Het is daarom iets verantwoordelijker dan de gewone stofzuigermaaier, maar nog steeds schadelijker dan hooilandbeheer.

De trommel- of schotelmaaier met opraapwagen vormt een zware combinatie en moet daarom alleen worden ingezet op niet te kwetsbare bodems. Hetzelfde geldt voor stofzuigermaaiers, deze vereisen de inzet van zware tractoren. Het voordeel van stofzuigermaaiers is wel dat er vanaf verharding kan worden gewerkt.

Ameland maakt bij haar beheer nog steeds gebruik van klepelmaaiers. Het maaisel wordt hierbij kapotgeslagen en niet afgevoerd. Voor het verkrijgen van bloemrijke graslanden wordt in principe nooit gebruik gemaakt van klepelmaaiers; bij het kapotslaan van de vegetatie raakt de bodem gemakkelijk beschadigd, hierdoor krijgen soorten als de akkerdistel meer kans. Waar kan wordt aangeraden om een hooilandbeheer toe te passen, mogelijk in samenwerking met boeren.

Werken met handkracht:

Het kan voorkomen dat er binnen de bebouwde kom plekken zijn waar bijzondere begroeiing voorkomt, zoals orchideeën. Vooral onder natte omstandigheden zijn dergelijke begroeiingen erg gevoelig voor betreding. Het loont dan de moeite deze plaatsen in handkracht te hooien. Een ander voordeel van handmatig maaien is dat er selectief gewerkt kan worden. Je kunt bijvoorbeeld plekjes of planten ontzien die nog niet helemaal zijn uitgebloeid. Het grote nadeel van handmatig werken is dat het erg arbeidsintensief is, en daardoor duur.

Machinekeuze/handgereedschappen:

- Het maaien kan zowel met de zeis, als met een bosmaaier. Het voordeel van de zeis en bosmaaier is dat er selectief gewerkt kan worden. Over het algemeen werkt de bosmaaier sneller, maar wanneer je goed met een zeis overweg kunt verschilt dit vaak niet veel.
- Deze methode is arbeidsintensief en daardoor duur.

Tabel 8: Voor- en nadelen per maaimethode

Maaimethode	Voordelen	Nadelen
Hooilandbeheer	- Weinig verlies van zaad - Weinig schade aan insectenleven	- Twee werkgangen nodig - Meer betreding (kans op betreding) - Eventueel overlast bewoners/recreanten
Maaien en direct afvoeren	- Een werkgang nodig - Minder betreding (bij werken vanaf de verharding)	- Veel zaadverlies - Schade aan insectenleven
Werken met handkracht	- Weinig schade door betreding - Selectief kunnen werken	- Arbeidsintensief (en dus duur)

Tabel 9: Voor- en nadelen van verschillende maaigereedschappen

Maaigereedschap	Voordelen	Nadelen
Trommel- en schotelmaaier	- Kan snel grote oppervlakten maaien	- Vaak zwaardere machine nodig - In combinatie met opraapwagen kan niet vanaf verharding gewerkt worden
Maaibalk	- Geschikt voor kleine oppervlakten - Geschikt voor maaien in water - Kan met lichtere machine gewerkt worden	- Werkt iets minder snel dan trommel- of schotelmaaier
Maai-zuigcombinatie	- Maaien en afvoeren in een werkgang - Werken vanaf verharding mogelijk	- Erg schadelijk voor insecten - Afvoer van veel zaad
Maai-zuigcombinatie met eco-kop	- Selectief werken	- Schadelijk voor veel insecten - Afvoer van zaad
Zeis en bosmaaier	- Selectief werken	- Arbeidsintensief (en dus duur)

Invasieve exoten verdrukken de oorspronkelijke inheemse vegetatie en vormen op deze manier een gevaar voor de biodiversiteit en ecologische kwaliteit van het groen. De gemeente neemt haar verantwoordelijkheid voor het beheren en controleren van alle invasieve exoten, voorlopig zijn de aanwezige soorten de Japanse duizendknoop en de reuzeberenklauw.

De gemeente heeft helaas niet altijd zicht op al het groen op Ameland. Daarom wordt van de burger, grootgrondbezitters en beheerders van rijksgronden verwacht dat deze contact opneemt met de gemeente bij het aantreffen van invasieve exoten. Het aanplanten of importeren van invasieve exoten is verboden. De gemeente moet zorgen dat aan- en afgevoerde grond vrij is van invasieve soorten.

Een duurzaam exotenbeheer bestaat uit een drietrapsaanpak:

1) Preventie

Voorkomen is beter dan genezen. Het grootste gedeelte van invasieve soorten die zich nieuw in gebieden vestigen is een gevolg van menselijk handelen. Het is in de eerste plaats belangrijk dat er bewustwording wordt gecreëerd over deze schadelijke soorten, bij de burger, maar ook bij de bestuurders.

- Zorg dat invasieve exoten niet met voorbedachte rade (bijvoorbeeld als sierplant of vijverplant) naar het eiland gehaald worden.
- Zorg dat tuin- en diercentra alleen inheemse, niet invasieve soorten verkopen. Het vrijlaten van goudvissen in een vijver of plas kan het ecosysteem al verstoren en zelfs kapot maken.
- Dump geen plant- en groenafval in de natuur, maar op composthoven of bij het gft-afval.

2) Opsporen en ingrijpen

Bij het aantreffen van een invasieve soort is het belangrijk om de omvang van de verspreiding zo snel mogelijk in kaart te brengen, de risico's te analyseren en een afweging te maken of ingrijpen noodzakelijk is. Volledige verwijdering is vaak alleen haalbaar als de soort zich pas kort gevestigd heeft en de aantallen nog overzichtelijk zijn.

De Wageningen Universiteit heeft 8 maatregelen opgesteld om na het aantreffen van invasieve exoten eventuele verspreiding te voorkomen.

1. Locaties met de invasieve exoot worden niet meegenomen in het reguliere maaibeheer
2. Maai de locaties met de invasieve exoot vaker per seizoen, breng het vervuilde maaisel naar een erkend verwerker.
3. Controleer en reinig kleding en machines na werkzaamheden.
4. Combineer verschillende bestrijdingsmethoden.
5. Monitor en evalueer de bestrijdingsmethoden en pas deze zo nodig aan.
6. Voor aanvang van grondwerkzaamheden worden terreinen geschouwd op de aanwezigheid van invasieve exoten.
7. Bij aanvoer van schone grond wordt de bronlocatie vooraf gecontroleerd op besmetting.
8. Besmette grond direct opladen en afgedekt vervoeren.

Om op tijd te kunnen handelen is het belangrijk dat zowel de gemeente, als de burger goed op blijft letten op de aanwezigheid van invasieve soorten. We kunnen van de burger niet verwachten dat deze een reuzeberenklauw en Japanse duizendknoop kan onderscheiden van inheemse vegetatie. Bewoners kunnen echter wel alert zijn op de kenmerken van woekerende planten met een hoge concurrentiekracht. Deze zijn

vaak te herkennen aan de grote hoeveelheid jong woekerende, homogene vegetatie, waarbij andere vegetatie geen kans meer krijgt om te groeien. Na een melding kan een werknemer van de gemeente controleren of het inderdaad om een invasieve exoot gaat.

3) Beheren en terugdringen

Bij het concluderen dat een invasieve soort zich inmiddels heeft gevestigd, moet er een beheerstrategie worden opgesteld. Het volledig uitroeien van een gevestigde soort is zelden mogelijk.

Invasieve exoten worden na aantreffen zo snel mogelijk bestreden met uitsluitend ecologisch verantwoorde bestrijdingsmiddelen, dus geen chemische bestrijding.

Welke aanpak werkt is afhankelijk van de soort plant, mogelijke bestrijdingsmethodes zijn:

- Intensief maaibeheer, maaisel afvoeren en verbranden
- Handmatig uittrekken, uitgraven of uitsteken, vervolgens afvoeren en verbranden
- Mechanisch afgraven en zeven, daarbij alle wortelstokken zo veel mogelijk verwijderen. Daarna alles wat nog opkomt handmatig verwijderen en afvoeren.
- Afdekken met worteldoek of landbouwplastic voor enkele jaren
- Inzet biologische bestrijdingsmiddelen
- Gieten van bijna kokendheet water in de holle wortelstok (bij reuzenberenklauw)
- Inzet biologische bestrijders (soort specifieke insecten, zoals *A. itadori*).

Voor een beschrijving van bestrijding specifiek voor de Japanse duizendknoop, zie bijlage 3.

6. AANBEVELINGEN

De gemeente heeft haar groenbeheer goed op orde, het bovenstaande beleid dient als kapstok voor dit beheer en geeft richting aan verschillende vraagstukken in het openbare groene domein. Er is weinig aan te merken op de staat van het groen. Echter blijven er een aantal onderwerpen onbehandeld. We denken dat met het uitwerken van deze onderwerpen de gemeente nog meer grip en controle kan krijgen over de uitvoering en het beheer van het groen. Hieronder staan deze punten uitgewerkt.

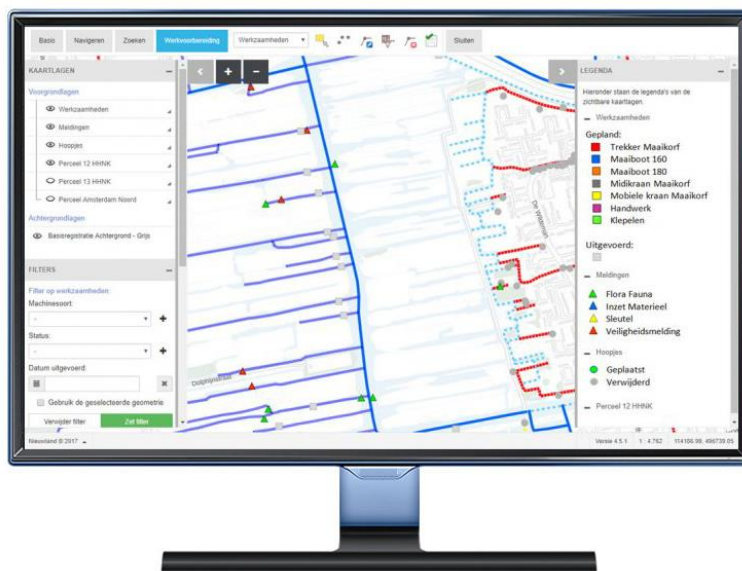
- Opstellen beeldkwaliteitsniveaus openbaar groen voor Ameland

Het beheer gebeurt op basis van beeldkwaliteitsniveaus. Deze beeldkwaliteitsniveaus zijn nu opgesteld op basis van de door het CROW opgestelde schaalbalken. Om het groenbeheer passend te maken en gericht op de openbare ruimte van Ameland, kunnen deze kwaliteitsniveaus aangepast worden naar de behoefte, visie en streven van het eiland.

De beeldkwaliteitsniveaus uit paragraaf 5.2 'Maatregelen per groenelement' kunnen hiervoor als uitgangswaarde dienen. Door de foto's te vervangen met afbeeldingen van het Amelandse groen, worden de streefbeelden tastbaar gemaakt met eigen referentiebeelden. Op basis van deze beelden kunnen gericht beheersmaatregelen worden opgesteld voor de verschillende groenelementen.

- Opstellen maaikaarten

Op deze kaarten (in bijvoorbeeld GBI, Kikker of Geofysia) staan alle bermen (en overig groen) uitgewerkt en wordt het type beheer beschreven. Denk aan maaimomenten, maai frequentie, maaihoogte, sinusmaaieren of het extra maaieren van bebakingsstroken langs doorgaande wegen. Het vraagt aandacht en tijd om dit per locatie te beoordelen, om het vervolgens in het systeem te verwerken. Deze tijd verdient je weer terug doordat er gemakkelijk en snel gecommuniceerd kan worden met de uitvoerder of bewoners.

Figuur 9: Voorbeeld maaikaart (Bron: MaaiKaart)

- **Alternatief voor klepelen**

Hoewel met klepelen het gras op een natuurlijke manier beheerd wordt, is klepelen een van de meest schadelijke maaimethodes voor insectenleven. Bij het klepelen wordt het gras eerst in kleine stukjes geslagen, waarna het direct wordt opgezogen. Niet alleen de insecten uit het maaisel, maar ook uit de stoppels kunnen hierbij opgezogen worden. Ditzelfde geldt voor het zaad. De gemeente kan nadenken om op termijn een andere maaimethode te overwegen (zie ecologisch beheer).

Hiervoor moeten echter ook andere afwegingen worden meegenomen. Het beheer op 80 wegen wordt nu uitgevoerd door middel van klepelen en het laten liggen van maaisel. Een andere maaimethode heeft grote financiële impact, ook blijft de verkeersveiligheid door deze snelle manier van beheren gewaarborgd. Op basis van deze factoren kan de keuze om te blijven klepelen worden gerechtvaardigd. In dat geval zou een eco-kop op de maaier de schadelijke effecten kunnen mitigeren.

- **Zicht op ecologische ontwikkeling**

Ecologisch beheer van de groene ruimte is een goede keuze voor mens en natuur. Het is echter wel goed om te weten of deze ontwikkeling ook daadwerkelijk gebeurt, daarom is het goed te monitoren op deze ontwikkelingen. Het monitoren van de ecologische kwaliteit is een lastige kwestie, er is geen duidelijk rekenmodel om verbetering te meten. Vaak wordt er daarom gebruik gemaakt van doelsoorten, zie het punt hieronder.

Door te monitoren worden de successen van het beheer zichtbaar, blijven we op de hoogte van de ontwikkelingen van het groen en kunnen we, waar nodig, tijdig bijsturen.

Een jaarlijkse monitoring is niet altijd haalbaar, een actieve monitoring kost immers tijd en geld. De hoofdlijn is dat de gemeente (over)zicht houdt op de ontwikkelingen van het groen binnen de gemeente. De gemeente kan dit ook globaal oppakken, zonder dit jaarlijks actief te monitoren of te beschrijven. Het belangrijkste is om het zicht op het beheer en onderhoud te bewaren, zo kan er indien nodig tijdig ingegrepen worden.

- **Opstellen van doelsoorten**

Doelsoorten helpen bij het meten van de kwaliteit van een natuurlijke inrichting. Op basis van de aan- of afwezigheid van deze soorten kan er een conclusie worden getrokken of het groenbeleid succesvol is, of dat er aanpassingen nodig zijn.

Doelsoorten vormen een indicatie voor de staat van het te ontwikkelen gebied en zijn een belangrijk onderdeel in het meetbaar maken van ecologische ontwikkeling. Doordat doelsoorten worden gebruikt om ontwikkeling meetbaar te maken, worden deze gekozen op grond van een aantal criteria:

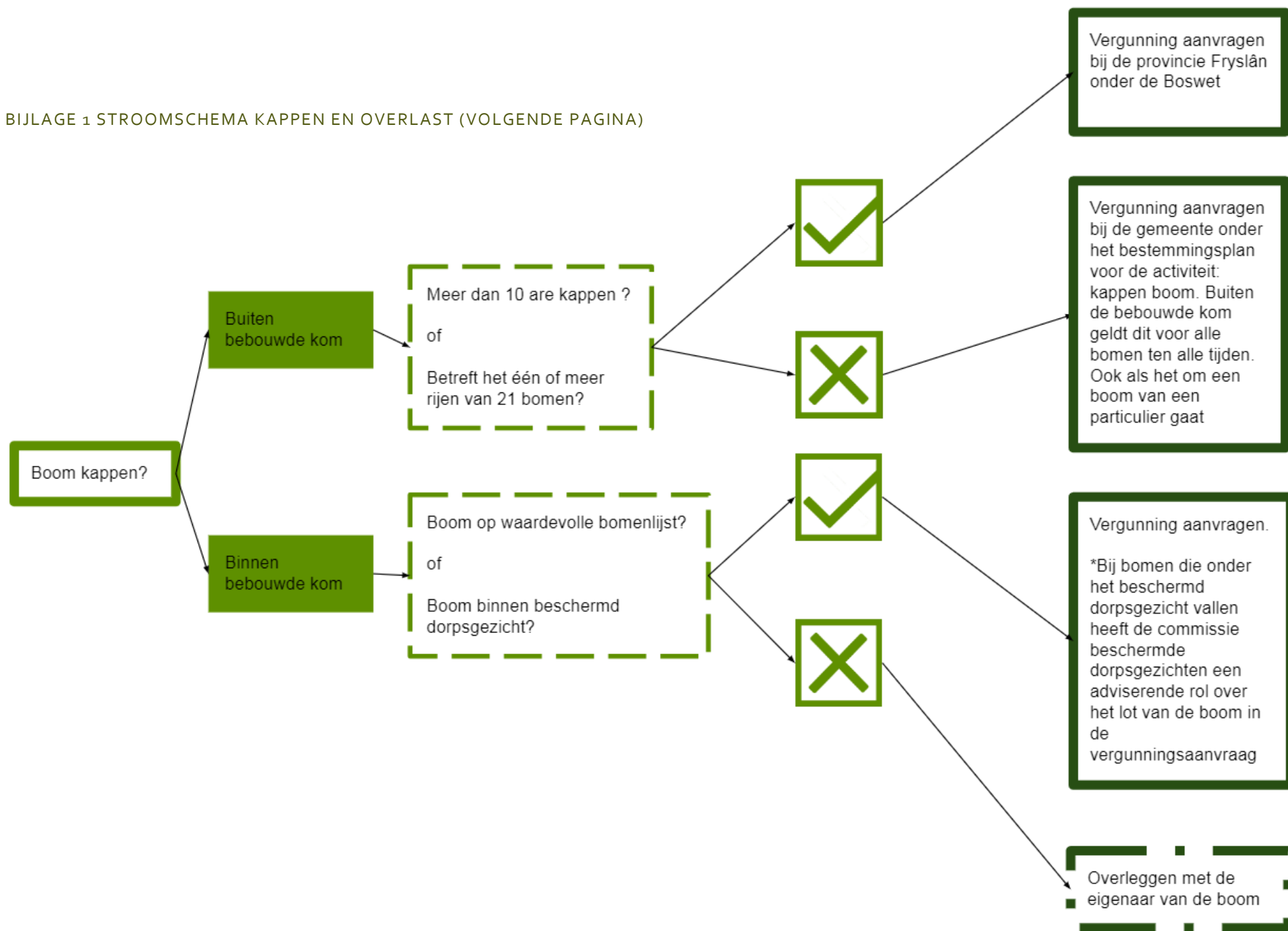
- Een doelsoort moet horen bij de te realiseren biotopen en gradiënten;
- Een doelsoort stelt hoge eisen aan zijn omgeving, hiermee is een doelsoort een indicator voor de effectiviteit van het ecologisch beheer;
- Een doelsoort geeft een streven aan en is haalbaar op korte of lange termijn;
- Een doelsoort spreekt aan bij het publiek, met andere woorden, heeft een hoge aaibaarheidsfactor;
- Een doelsoort kan een provinciale of landelijke doelsoort zijn die relevant is voor de gemeente Ameland;
- Een doelsoort past bij het landschappelijke streefbeeld en de nagestreefde biotopen daarin;
- Een doelsoort is makkelijk te monitoren.

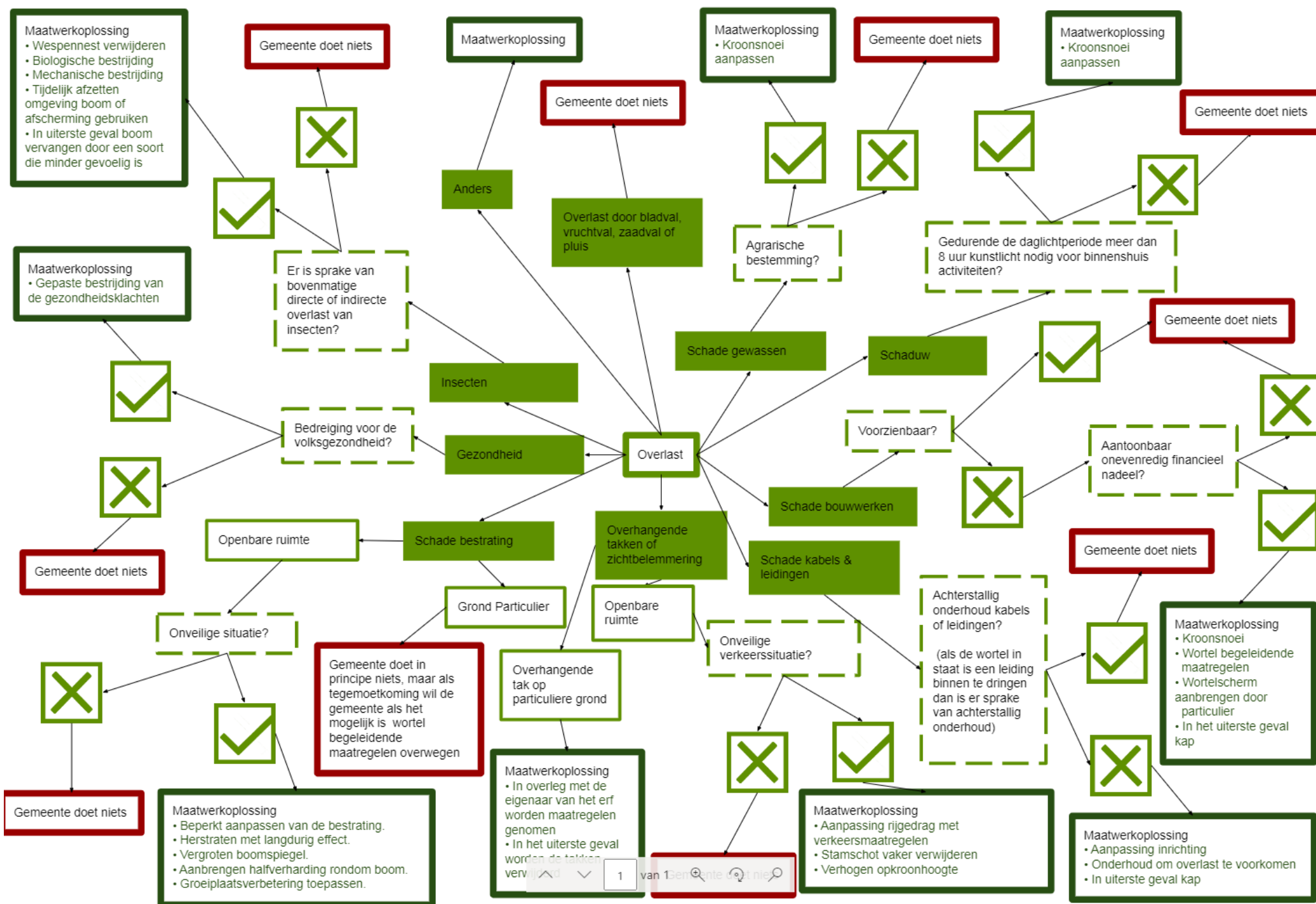
- **Communicatiebeleid naar bewoner**

Een van de redenen voor het vastleggen van het groenbeheer in beleid, is om de communicatie naar de bewoners te vergemakkelijken. Om de bewoners hierin tegemoet te komen en vragen op voorhand weg te kunnen nemen, kunnen een aantal onderwerpen verwerkt worden op de gemeentelijke website. Zoals het maaibeheer of de stroomschema's kappen en overlast. Een stap verder is het vertalen van het beleid naar een interactieve online omgeving. Denk hierbij aan een link waarin de gemeente haar beleid interactief toelicht. Bewoners kunnen zien welke inrichting de omgeving rond het huis heeft, welk beheer er wordt toegepast en wanneer er weer een maaironde plaats zal vinden. Deze omgeving kan dan bijvoorbeeld gekoppeld worden aan een omgeving waar de bewoners meldingen kunnen doen, van bijvoorbeeld achterstallig onderhoud, kapot wegmeubilair of de aanwezigheid van invasieve exoten.

Een manier voor het realiseren van zo'n omgeving is het ArcGIS programma Storymap. Dit geeft gemeenten en beleidsmakers een handige tool om aan de hand van kaarten en beeldmateriaal haar beleid te communiceren.

BIJLAGE 1 STROOMSCHEMA KAPPEN EN OVERLAST (VOLGENDE PAGINA)

BIJLAGE 2 BESTRIJDING JAPANESE DUIZENDKNOOP

Voor het beheersen en bestrijden van de Aziatische duizendknoop zijn verschillende methoden en technieken beschikbaar. Elke methode heeft z'n specifieke voor- en nadelen en variëren sterk in effectiviteit. De meeste gangbare beheermethoden zijn gericht op het regelmatig verwijderen van de bovengrondse delen van de plant. Deze aanpak heeft echter, ook op lange termijn, vaak niet het gewenste effect: de plant blijft telkens terugkomen. Voor een effectieve bestrijding van de duizendknoop is het noodzakelijk ook de wortelstokken aan te pakken.

Er is niet één methode aan te wijzen als meest geschikt, de beste resultaten worden geboekt door het combineren van bestrijdingsmethoden en deze over langere periode (jaren) toe te passen.

Methode	Effectiviteit	Gericht op
Mechanisch		
Maaien	Maaien is een beheermethode gebaseerd op uitputting van de plant. Dichtheid van de haarden neemt af maar de wortelstokken blijven intact. Volledig elimineren is niet haalbaar.	Beheersing
Uittrekken/ uitsteken	Uittrekken/uitsteken is gericht op uitputting van de plant. Dichtheid van haarden neemt af, met name als ook steeds delen van de wortels worden verwijderd. Afhankelijk van de leeftijd, omvang van de haard en frequentie van behandeling is eliminatie op den duur mogelijk. Deze methode is goed geschikt als nazorg na uitvoeren van andere methode(n).	Bij jonge, kleine haarden: bestrijding. Anders: beheersing
Thermisch		
Heet water	Heet water is een methode gericht op uitputting van de plant. Dichtheid van de haarden neemt af. Werking op wortelstokken is niet aangetoond. Volledig bestrijding is niet haalbaar. Bekijk de video van Omroep Gelderland: "Is kokend water de oplossing tegen de Japanse duizendknoop?"	Beheersing
Elektriciteit	Elektriciteit is gericht op uitputting van de plant. Dichtheid van de haarden neemt af. Werking op wortelstokken is niet aangetoond. Volledig bestrijding is niet haalbaar.	Beheersing

Chemisch

Glyfosaat (o.a. RoundUp): stengelinjectie, blad-behandeling en stobben-behandeling	Werking op de gehele plant, ook de wortelstokken. Verzwakt de plant aanzienlijk, maar de resultaten kunnen wisselend zijn. Meest effectief in combinatie met andere methoden. Toepassing door bladbespuiting of stengels injecteren. Stobbenbehandeling alleen met ontheffing toegestaan. Volledige bestrijding haalbaar.	Bestrijding
Vetzuur + kiemremmer (o.a. Ultima)	Werking op de bladeren (etsende werking). Kiemremmer lijkt op lange termijn effect te hebben maar resultaten zijn sterk wisselend.	Beheersing

Overigen

Uitgraven onder sanerende omstandigheden	Bij grootschalig en ruim uitgraven kunnen haarden volledig worden verwijderd. Kans blijft aanwezig dat (delen van) wortelstokken achterblijven. Volledige bestrijding is haalbaar.	Bestrijding
Ontgraven, zeven en terugstorten	Na uitgraven wordt de grond ter plekke gezeefd en teruggestort. Kleine delen van wortelstokken kunnen in de grond achterblijven. Een nazorgtraject is noodzakelijk. Als dit zorgvuldig wordt uitgevoerd, is volledige bestrijding op termijn haalbaar.	Bestrijding
Ontgraven, verhitten en terugstorten	Na ontgraven wordt de grond met daarin de wortels ter plekke verhit en teruggestort. Zo'n 99% van de wortelstokken wordt gedood. Bij zorgvuldige uitvoering is volledige bestrijding haalbaar. Een nazorgtraject is aan te bevelen	Bestrijding
Afdekken	Na langdurig afdekken (minimaal 3-4 jaar) redelijke kans op wegblijven van de plant. Volledige bestrijding is haalbaar.	Bestrijding
Begrazing door varkens of schapen	Planten en wortelstokken (varkens) worden gegeten maar de dieren hebben een sterke voorkeur voor andere plantensoorten. Beheer-methode gebaseerd op uitputting van de plant. Dichtheid van de haarden neemt af maar de wortelstokken blijven grotendeels intact. Volledig elimineren is niet haalbaar.	

Onderstaande methoden zijn nog in onderzoek en bieden mogelijk op termijn uitkomst:

Methode	Effectiviteit	Gericht op
Bladschimmel	Beheermethode gebaseerd op aantasting van de bladeren. Perspectiefvol maar nog niet beschikbaar in NL	Beheersing
Japanse bladvlo	Beheermethode gebaseerd op aantasting van de bladeren. Perspectiefvol maar nog niet beschikbaar in NL	Beheersing
Overige methoden	Daarnaast zijn er andere methoden waarvan de effectiviteit (nog) niet is aangetoond: Bodemmagnetron, Beschaduwen, Stomen, Kneuzen en vergruizen, UV-straling, Vloeibare stikstof, Bodemresetten (Herbiekorrels) en Ozon	

CULTUURBEPLANTING

Verrekenen op frequentie via RAW-hoofdcode 51.48.52				
Groen	Beplanting-beschadiging			
A+	A	B	C	D
				
Er is geen beplanting beschadigd.	Er is weinig beplanting beschadigd.	Er is in beperkte mate beplanting beschadigd.	Er is redelijk veel beplanting beschadigd.	Er is veel beplanting beschadigd.
Beschadigd oppervlak 0% per 100m ²	Beschadigd oppervlak ≤ 5% per 100m ²	Beschadigd oppervlak ≤ 10% per 100m ²	Beschadigd oppervlak ≤ 25% per 100m ²	Beschadigd oppervlak > 25% per 100m ²

Niet opgenomen in RAW				
Groen	Beplanting-bloembak-bloei			
A+	A	B	C	D
				
De beplanting vertoont een zeer goede bloei.	De beplanting vertoont een goede bloei.	De beplanting vertoont voldoende bloei.	De beplanting vertoont matige bloei.	De beplanting vertoont slechte bloei.
Bloei Zeer goed	Bloei Goed	Bloei Voldoende	Bloei Matig	Bloei Slecht
Uitgebloeide bloemen 0% per bloembak	Uitgebloeide bloemen ≤ 15% per bloembak	Uitgebloeide bloemen ≤ 25% per bloembak	Uitgebloeide bloemen ≤ 40% per bloembak	Uitgebloeide bloemen > 40% per bloembak

Niet opgenomen in RAW				
Groen	Beplanting-wisselperken-bloei			
A+	A	B	C	D
				
De beplanting vertoont een zeer goede bloei, kleur en variatie en ziet er zeer verzorgd uit.	De beplanting vertoont een goede bloei, kleur en variatie en ziet er verzorgd uit.	De beplanting vertoont voldoende bloei, kleur en variatie en ziet er redelijk verzorgd uit.	De beplanting vertoont matige bloei, kleur en variatie en ziet er nauwelijks verzorgd uit.	De beplanting vertoont slechte bloei, kleur en variatie en ziet er niet verzorgd uit.
Bloei Zeer goed	Bloei Goed	Bloei Voldoende	Bloei Matig	Bloei Slecht
Uitgebloeide bloemen 0% per 100m ²	Uitgebloeide bloemen ≤ 15% per 100m ²	Uitgebloeide bloemen ≤ 25% per 100m ²	Uitgebloeide bloemen ≤ 40% per 100m ²	Uitgebloeide bloemen > 40% per 100m ²

Verrekenen op beeld via RAW-hoofdcode 51.48.08				
Groen	Beplanting-bloembak-onkruid			
A+	A	B	C	D
				
Er is geen onkruid.	Er is weinig onkruid.	Er is in beperkte mate onkruid.	Er is redelijk veel onkruid.	Er is veel onkruid.
Bedekking 0% per bloembak	Bedekking ≤ 20% per bloembak	Bedekking ≤ 30% per bloembak	Bedekking ≤ 40% per bloembak	Bedekking > 40% per bloembak
Bedekking door resten 0% per bloembak	Bedekking door resten ≤ 20% per bloembak	Bedekking door resten ≤ 30% per bloembak	Bedekking door resten ≤ 40% per bloembak	Bedekking door resten > 40% per bloembak
Aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm 0 stuks	Aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm ≤ 1 stuk	Aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm ≤ 2 stuks	Aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm ≤ 3 stuks	Aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm > 3 stuks

Verrekenen op beeld via RAW-hoofdcode 51.48.08				
Groen	Bepanting-bloembak-onkruid			
A+	A	B	C	D
				
Er is geen onkruid.	Er is weinig onkruid.	Er is in beperkte mate onkruid.	Er is redelijk veel onkruid.	Er is veel onkruid.
Bedekking 0% per bloembak	Bedekking ≤ 20% per bloembak	Bedekking ≤ 30% per bloembak	Bedekking ≤ 40% per bloembak	Bedekking > 40% per bloembak
Bedekking door resten 0% per bloembak	Bedekking door resten ≤ 20% per bloembak	Bedekking door resten ≤ 30% per bloembak	Bedekking door resten ≤ 40% per bloembak	Bedekking door resten > 40% per bloembak
Aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm 0 stuks	Aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm ≤ 1 stuk	Aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm ≤ 2 stuks	Aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm ≤ 3 stuks	Aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm > 3 stuks

Verrekenen op beeld via RAW-hoofdcode 51.48.13				
Groen	Bepanting-heesters-overgroei randen verharding of gras			
A+	A	B	C	D
				
De rand van de verharding of het gras is volledig zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is goed zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is redelijk zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is nauwelijks zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is niet zichtbaar.
Gemiddelde lengte overgroei 0 cm per 100m ¹	Gemiddelde lengte overgroei ≤ 10 cm per 100m ¹	Gemiddelde lengte overgroei ≤ 25 cm per 100m ¹	Gemiddelde lengte overgroei ≤ 40 cm per 100m ¹	Gemiddelde lengte overgroei > 40 cm per 100m ¹
Lengte overgroei 0 cm	Lengte overgroei ≤ 30 cm	Lengte overgroei ≤ 45 cm	Lengte overgroei ≤ 75 cm	Lengte overgroei > 75 cm
Probleemtak Nee	Probleemtak Nee	Probleemtak Nee	Probleemtak Nee	Probleemtak Ja

Verrekenen op beeld via RAW-hoofdcode 51.48.16				
Groen	Beplanting-bodembedekkers-snoeibeeld			
A+	A	B	C	D
				
De bodembedekkers hebben geen storende takken.	De bodembedekkers hebben weinig storende takken.	De bodembedekkers hebben in beperkte mate storende takken.	De bodembedekkers hebben redelijk veel storende takken.	De bodembedekkers hebben veel storende takken.
Storende takken 0% per 100m ²	Storende takken ≤ 5% per 100m ²	Storende takken ≤ 10% per 100m ²	Storende takken ≤ 20% per 100m ²	Storende takken > 20% per 100m ²

Verrekenen op frequentie via RAW-hoofdcode 51.48.50				
Groen	Beplanting-heesters-snoeibeeld			
A+	A	B	C	D
				
Heesters vertonen geen snoeiachterstand. Er zijn geen holle heesters.	Heesters vertonen weinig snoeiachterstand. Er zijn weinig holle heesters.	Heesters vertonen in beperkte mate snoeiachterstand. Er zijn in beperkte mate holle heesters.	Heesters vertonen redelijk veel snoeiachterstand. Er zijn redelijk veel holle heesters.	Heesters vertonen veel snoeiachterstand. Er zijn veel holle heesters.
Afgestorven takken 0% per 100m ²	Afgestorven takken ≤ 1% per 100m ²	Afgestorven takken ≤ 5% per 100m ²	Afgestorven takken ≤ 10% per 100m ²	Afgestorven takken > 10% per 100m ²
Lengte ongewenste scheuten en opslag 0 m per 100m ²	Lengte ongewenste scheuten en opslag ≤ 0,30 m per 100m ²	Lengte ongewenste scheuten en opslag ≤ 0,50 m per 100m ²	Lengte ongewenste scheuten en opslag ≤ 0,80 m per 100m ²	Lengte ongewenste scheuten en opslag > 0,80 m per 100m ²
Mate 'holle' heesters 0% per 100m ²	Mate 'holle' heesters 0% per 100m ²	Mate 'holle' heesters ≤ 2,5% per 100m ²	Mate 'holle' heesters ≤ 5% per 100m ²	Mate 'holle' heesters > 5% per 100m ²

GRAS

Verrekenen op frequentie via RAW-hoofdcode 51.18.24 - 51.28.27 - 51.38.32				
Groen	Gras en kruidachtigen-beschadiging			
A+	A	B	C	D
				
Het gras heeft geen beschadigingen.	Het gras heeft weinig beschadigingen.	Het gras heeft in beperkte mate beschadigingen.	Het gras heeft redelijk veel beschadigingen.	Het gras heeft veel beschadigingen.
Beschadiging dieper dan 3 cm 0% per 100m ²	Beschadiging dieper dan 3 cm ≤ 1% per 100m ²	Beschadiging dieper dan 3 cm ≤ 5% per 100m ²	Beschadiging dieper dan 3 cm ≤ 10% per 100m ²	Beschadiging dieper dan 3 cm > 10% per 100m ²

Niet opgenomen in RAW				
Groen	Gras en kruidachtigen -bloemrijk gras-soorten rijkdom			
A+	A	B	C	D
				
De vegetatie bestaat uit zeer veel kruidachtige soorten.	De vegetatie bestaat uit veel kruidachtige soorten.	De vegetatie bestaat uit redelijk veel kruidachtige soorten.	De vegetatie bestaat uit enkele kruidachtige soorten.	In de vegetatie komen nauwelijks verschillende kruidachtige soorten voor.
Aantal soorten ≥ 30 soorten per 25m ²	Aantal soorten ≥ 25 soorten per 25m ²	Aantal soorten ≥ 15 soorten per 25m ²	Aantal soorten ≥ 10 soorten per 25m ²	Aantal soorten < 10 soorten per 25m ²
Bedekking door glanzende grassen ≤ 10% per 25m ²	Bedekking door glanzende grassen ≤ 30% per 25m ²	Bedekking door glanzende grassen ≤ 50% per 25m ²	Bedekking door glanzende grassen ≤ 90% per 25m ²	Bedekking door glanzende grassen > 90% per 25m ²

Verrekenen op beeld via RAW-hoofdcode 51.28.01				
Groen	Gras en kruidachtigen-gazon-grashoogte			
A+	A	B	C	D
				
Het gazon ziet er zeer strak gemaaid uit.	Het gazon ziet er strak gemaaid uit.	Het gazon ziet er redelijk strak gemaaid uit.	Het gazon ziet er nauwelijks strak gemaaid uit.	Het gazon ziet er niet strak gemaaid uit.
Hoogte gras ≤ 40 mm	Hoogte gras ≤ 50 mm	Hoogte gras ≤ 60 mm	Hoogte gras ≤ 70 mm	Hoogte gras > 70 mm

Verrekenen op beeld via RAW-hoofdcode 51.28.12				
Groen	Gras en kruidachtigen-gazon-onkruid			
A+	A	B	C	D
				
Er is geen onkruid.	Er is weinig onkruid.	Er is in beperkte mate onkruid.	Er is redelijk veel onkruid.	Er is veel onkruid.
Bedekking onkruid 0% per 100m ²	Bedekking onkruid ≤ 5% per 100m ²	Bedekking onkruid ≤ 15% per 100m ²	Bedekking onkruid ≤ 30% per 100m ²	Bedekking onkruid > 30% per 100m ²
Aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm 0 stuks per 100m ²	Aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm ≤ 10 stuks per 100m ²	Aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm ≤ 20 stuks per 100m ²	Aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm ≤ 30 stuks per 100m ²	Aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm > 30 stuks per 100m ²

Groen				
Gras en kruidachtigen-grasveld-grashoogte				
A+	A	B	C	D
				
Het gras is voldoende kort voor het gewenste gebruiksdoel.	Het gras is voldoende kort voor het gewenste gebruiksdoel.	Het gras is voldoende kort voor het gewenste gebruiksdoel.	Het gras is voldoende kort voor het gewenste gebruiksdoel.	Het gras is te lang of te kort gemaaid voor het gewenste gebruiksdoel.
Hoogte gras ≤ 70 mm	Hoogte gras ≤ 80 mm	Hoogte gras ≤ 90 mm	Hoogte gras ≤ 100 mm	Hoogte gras > 100 mm
Niet opgenomen in RAW				

Groen				
Gras en kruidachtigen-kaal oppervlak				
A+	A	B	C	D
				
Er is geen kaal oppervlak.	Er is weinig kaal oppervlak.	Er is in beperkte mate kaal oppervlak.	Er is redelijk veel kaal oppervlak.	Er is veel kaal oppervlak.
Kaal oppervlak 0% per 100m ²	Kaal oppervlak ≤ 10% per 100m ²	Kaal oppervlak ≤ 20% per 100m ²	Kaal oppervlak ≤ 30% per 100m ²	Kaal oppervlak > 30% per 100m ²
Oppervlakte per kale plek 0,00 m ²	Oppervlakte per kale plek ≤ 0,40 m ²	Oppervlakte per kale plek ≤ 2,00 m ²	Oppervlakte per kale plek ≤ 2,00 m ²	Oppervlakte per kale plek > 2,00 m ²

Groen		Gras en kruidachtigen-overgroei randen beplanting		
A+	A	B	C	D
				
De rand van de beplanting is zeer goed zichtbaar. De kant is recht gestoken.	De rand van de beplanting is goed zichtbaar. De kant is recht gestoken.	De rand van de beplanting is redelijk zichtbaar.	De rand van de beplanting is nauwelijks zichtbaar.	De rand van de beplanting is niet zichtbaar.
Gemiddelde lengte overgroeïend gras 0 cm per 100m ¹	Gemiddelde lengte overgroeïend gras ≤ 5 cm per 100m ¹	Gemiddelde lengte overgroeïend gras ≤ 10 cm per 100m ¹	Gemiddelde lengte overgroeïend gras ≤ 25 cm per 100m ¹	Gemiddelde lengte overgroeïend gras > 25 cm per 100m ¹
Lengte overgroeïend gras 0 cm	Lengte overgroeïend gras ≤ 30 cm	Lengte overgroeïend gras ≤ 30 cm	Lengte overgroeïend gras ≤ 40 cm	Lengte overgroeïend gras > 40 cm
Recht gestoken kanten Ja	Recht gestoken kanten Ja	Recht gestoken kanten Nee	Recht gestoken kanten Nee	Recht gestoken kanten Nee

Groen		Gras-overgroei randen verharding		
A+	A	B	C	D
				
De rand van de verharding is volledig zichtbaar.	De rand van de verharding is goed zichtbaar.	De rand van de verharding is redelijk zichtbaar.	De rand van de verharding is nauwelijks zichtbaar.	De rand van de verharding is niet zichtbaar.
Gemiddelde lengte overgroeïend gras 0 cm per 100m ¹	Gemiddelde lengte overgroeïend gras ≤ 5 cm per 100m ¹	Gemiddelde lengte overgroeïend gras ≤ 10 cm per 100m ¹	Gemiddelde lengte overgroeïend gras ≤ 25 cm per 100m ¹	Gemiddelde lengte overgroeïend gras > 25 cm per 100m ¹
Lengte overgroeïend gras 0 cm	Lengte overgroeïend gras ≤ 30 cm	Lengte overgroeïend gras ≤ 30 cm	Lengte overgroeïend gras ≤ 40 cm	Lengte overgroeïend gras > 40 cm

BOMEN (SOLITAIRE BOMEN, SINGELBOMEN, STRUWEEL EN BOS)

ONiet opgenomen in RAW				
Groen	Boom-levenskrachtig			
A+	A	B	C	D
				
De boom is zeer gezond en levenskrachtig.	De boom is gezond en levenskrachtig.	De boom is gezond en redelijk levenskrachtig.	De boom is niet gezond en nauwelijks levenskrachtig.	De boom is (bijna) dood.
Levenskracht Goed	Levenskracht Redelijk	Levenskracht Matig	Levenskracht Slecht	Levenskracht Dood

Niet opgenomen in RAW				
Groen	Boom-knotboom-snoeibeeld			
A+	A	B	C	D
				
Geen takken die problemen veroorzaken.	Geen takken die problemen veroorzaken.	Geen takken die problemen veroorzaken.	Geen takken die problemen veroorzaken.	Takken die problemen veroorzaken.
Probleemtakken Geen	Probleemtakken Geen	Probleemtakken Geen	Probleemtakken Geen	Probleemtakken ≥ 1 per boom

Niet opgenomen in RAW				
Groen	Boom-leiboom-snoeibeeld			
A+	A	B	C	D
				
Er is geen snoeiachterstand.	Er is weinig snoeiachterstand.	Er is in beperkte mate snoeiachterstand.	Er is redelijk veel snoeiachterstand.	Er is veel snoeiachterstand.
Lengte scheuten 0,00 m	Lengte scheuten ≤ 0,50 m	Lengte scheuten ≤ 1,00 m	Lengte scheuten ≤ 1,50 m	Lengte scheuten > 1,50 m

Verrekenen op beeld via RAW-hoofdcode 51.48.12				
Groen	Beplanting-bosplantsoen-overgroei randen verharding of gras			
A+	A	B	C	D
				
De rand van de verharding of het gras is volledig zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is goed zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is redelijk zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is nauwelijks zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is niet zichtbaar.
Gemiddelde lengte overgroei 0 cm per 100m ¹	Gemiddelde lengte overgroei ≤ 10 cm per 100m ¹	Gemiddelde lengte overgroei ≤ 25 cm per 100m ¹	Gemiddelde lengte overgroei ≤ 40 cm per 100m ¹	Gemiddelde lengte overgroei > 40 cm per 100m ¹
Lengte overgroei 0 cm	Lengte overgroei ≤ 30 cm	Lengte overgroei ≤ 45 cm	Lengte overgroei ≤ 75 cm	Lengte overgroei > 75 cm
Probleemtak Nee	Probleemtak Nee	Probleemtak Nee	Probleemtak Nee	Probleemtak Ja

Verrekenen op beeld via RAW-hoofdcodes 51.68.01				
Groen	Boom-takvrije zone wegtype 1-5 (erftoegangswegen en gebiedsontsluitingswegen)			
A+	A	B	C	D
				
Boom belemmert de vrije doorgang niet.	Boom belemmert de vrije doorgang niet.	Boom belemmert de vrije doorgang in geringe mate.	Boom belemmert de vrije doorgang in geringe mate.	Boom groeit over de weg en belemmert de vrije doorgang in ernstige mate.
Jong hout in vrije doorgang Nee	Jong hout in vrije doorgang Nee	Jong hout in vrije doorgang Ja	Jong hout in vrije doorgang Ja	Jong hout in vrije doorgang Ja
Meerjarig hout in vrije doorgang Nee	Meerjarig hout in vrije doorgang Nee	Meerjarig hout in vrije doorgang Nee	Meerjarig hout in vrije doorgang Nee	Meerjarig hout in vrije doorgang Ja
Hoogte takvrije zone $\geq 4,50$ m	Hoogte takvrije zone $\geq 4,50$ m	Hoogte takvrije zone $\geq 4,50$ m	Hoogte takvrije zone $\geq 4,50$ m	Hoogte takvrije zone $< 4,50$ m

Verrekenen op beeld via RAW-hoofdcodes 51.68.02				
Groen	Boom-takvrije zone wegtype 6-7 (voet- en fietspad)			
A+	A	B	C	D
				
Boom belemmert de vrije doorgang niet.	Boom belemmert de vrije doorgang niet.	Boom belemmert de vrije doorgang in geringe mate.	Boom belemmert de vrije doorgang in geringe mate.	Boom groeit over de weg en belemmert de vrije doorgang in ernstige mate.
Jong hout in vrije doorgang Nee	Jong hout in vrije doorgang Nee	Jong hout in vrije doorgang Ja	Jong hout in vrije doorgang Ja	Jong hout in vrije doorgang Ja
Meerjarig hout in vrije doorgang Nee	Meerjarig hout in vrije doorgang Nee	Meerjarig hout in vrije doorgang Nee	Meerjarig hout in vrije doorgang Nee	Meerjarig hout in vrije doorgang Ja
Hoogte takvrije zone $\geq 2,50$ m	Hoogte takvrije zone $\geq 2,50$ m	Hoogte takvrije zone $\geq 2,50$ m	Hoogte takvrije zone $\geq 2,50$ m	Hoogte takvrije zone $< 2,50$ m

Verrekenen op beeld via RAW-hoofdcode 51.68.07				
Groen	Boom-waterlot			
A+	A	B	C	D
				
Er is geen waterlot.	Er is weinig waterlot.	Er is in beperkte mate waterlot.	Er is redelijk veel waterlot.	Er is veel waterlot.
Bedekking stamoppervlak 0% per boom	Bedekking stamoppervlak ≤ 5% per boom	Bedekking stamoppervlak ≤ 25% per boom	Bedekking stamoppervlak ≤ 50% per boom	Bedekking stamoppervlak > 50% per boom
Bedekking boomspiegel oppervlakte door waterlot 0% per boom	Bedekking boomspiegel oppervlakte door waterlot ≤ 20% per boom	Bedekking boomspiegel oppervlakte door waterlot ≤ 50% per boom	Bedekking boomspiegel oppervlakte door waterlot ≤ 100% per boom	Bedekking boomspiegel oppervlakte door waterlot > 100% per boom
Gemiddelde lengte waterlot 0 cm per boom	Gemiddelde lengte waterlot ≤ 20 cm per boom	Gemiddelde lengte waterlot ≤ 50 cm per boom	Gemiddelde lengte waterlot ≤ 100 cm per boom	Gemiddelde lengte waterlot > 100 cm per boom
Lengte waterlot 0 cm	Lengte waterlot ≤ 40 cm	Lengte waterlot ≤ 70 cm	Lengte waterlot ≤ 120 cm	Lengte waterlot > 120 cm

Verrekenen op beeld via RAW-hoofdcode 51.68.06				
Groen	Boom-boomspiegel-onkruid			
A+	A	B	C	D
				
Er is geen onkruid.	Er is weinig onkruid.	Er is in beperkte mate onkruid.	Er is redelijk veel onkruid.	Er is veel onkruid.
Bedekking 0% per boomspiegel	Bedekking ≤ 20% per boomspiegel	Bedekking ≤ 30% per boomspiegel	Bedekking ≤ 40% per boomspiegel	Bedekking > 40% per boomspiegel
Bedekking door resten 0% per boomspiegel	Bedekking door resten ≤ 20% per boomspiegel	Bedekking door resten ≤ 30% per boomspiegel	Bedekking door resten ≤ 40% per boomspiegel	Bedekking door resten > 25% per boomspiegel
Aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm 0 stuks per boomspiegel	Aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm ≤ 1 stuk per boomspiegel	Aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm ≤ 3 stuks per boomspiegel	Aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm ≤ 5 stuks per boomspiegel	Aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm > 5 stuks per boomspiegel